

Vliv nepedagogických pracovníků střední školy na socializaci studentů

Pavla Jánská

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavla Jánská**
Osobní číslo: **H118106**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vliv nepedagogických pracovníků střední školy na socializaci studentů**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na přehled a charakteristiku nepedagogických pracovníků střední školy;
- na stručnou charakteristiku středoškolského studenta;
- na proces a mechanismy socializace;
- na socializační funkci střední školy.

Součástí práce bude výzkumné šetření zaměřené na to, jak studenti vybrané střední školy vnímají a hodnotí nepedagogické pracovníky školy.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GRECMANOVÁ H., HLOUŠOVÁ, D. a kol. Obecná pedagogika II. Olomouc: Hanex, 1998. ISBN 80-85783-24-X.

HOPF, A. Sociální pedagogika pro učitele: Pomoc pro každý všední den. Praha: PdF UK, 2001. 181 s. ISBN 80-7290-053-6.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

NAKONEČNÝ, M. Psychologie osobnosti. Praha: Academia, 2009. 626 s. ISBN 978-80-200-1680-5.

NAKONEČNÝ, M. Sociální psychologie. Praha: Academia, 2009. 500 s. ISBN: 978-80-200-1679-9.

PROKOP, J. Škola jako sociální útvar. Praha: PdF UK, 1996. ISBN 80-86039-01-3.

PROKOP, J. Školní socializace. Liberec: PdF TU, 2001. ISBN 80-7083-536-2.

VYBÍRAL, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2005. 320 s. ISBN 978-80-7367-387-1.

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

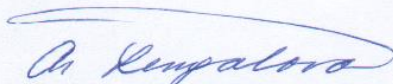
Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.**

Institut mezioborových studií

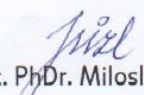
Datum zadání bakalářské práce: **3. října 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. listopadu 2014**

Ve Zlíně dne 3. října 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

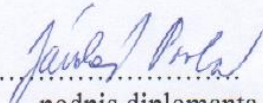
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 6. 11. 2014

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na vnímání a hodnocení nepedagogických pracovníků studenty. Teoretická část práce stručně vysvětluje základní pojmy, které se začleňováním mladého člověka do společnosti úzce souvisí. Práce také zahrnuje stručnou charakteristiku nepedagogického pracovníka a studenta, zabývá se školním klimatem a socializační funkcí školy. Praktická část obsahuje dotazníkové šetření, jehož cílem je zjištění vlivu nepedagogických pracovníků na studenty. Získaná data jsou slovně interpretována a taktéž vyjádřena graficky.

Klíčová slova: socializace, nepedagogický pracovník, škola, mezilidské vztahy, středoškolský student, interakce, školní klima.

ABSTRACT

The bachelor thesis is focused on perception and evaluation of nonpedagogical staff by students. Theoretical part of the thesis briefly explains basic terms relating to integration of a young person into the society. The thesis also includes brief characterization of a nonpedagogical worker and a pupil, deals with school climate and socialization function of the school. Practical part includes questionnaire survey the aim of which is finding out the influence of nonpedagogical staff on pupils. Obtained data are interpreted verbally and also shown in graphs.

Keywords: socialization, nonpedagogical worker, school, interpersonal relationships, secondary school student, interaction, school climate.

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za velmi cenné rady a připomínky i odbornou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování bakalářské práce, a také za jeho laskavý a vstřícný přístup.

Dále děkuji manželovi a dětem za podporu a toleranci během celého mého studia, které si velice vážím.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG, jsou totožné.

Pavla Jánská

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SOCIALIZACE	11
1.1 PROCES A MECHANISMY SOCIALIZACE	11
1.2 UTVÁŘENÍ OSOBNOSTI PŮSOBENÍM SOCIALIZACE	16
1.3 TVORBA POSTOJŮ VLIVEM SOCIALIZACE	17
1.4 FUNKCE MEZILIDSKÝCH VZTAHŮ PŘI SOCIALIZACI	19
1.5 SOCIÁLNÍ KOGNICE.....	21
2 SOCIALIZAČNÍ FUNKCE ŠKOLY	23
2.1 ŠKOLA JAKO SOCIÁLNÍ ÚTVAR.....	23
2.2 SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE VE ŠKOLE	25
2.3 ŠKOLNÍ KLIMA.....	30
2.4 SOCIÁLNÍ A VZTAHOVÁ STRÁNKA ŠKOLNÍCH INTERAKCÍ.....	33
2.5 SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI ZÍSKANÉ SOCIÁLNÍ INTERAKCI VE ŠKOLE.....	38
3 NEPEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK STŘEDNÍ ŠKOLY	40
3.1 CHARAKTERISTIKA STŘEDOŠKOLSKÉHO STUDENTA	40
3.2 CHARAKTERISTIKA NEPEDAGOGICKÉHO PRACOVNÍKA	41
3.3 NEPEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK V ORGANIZAČNÍ STRUKTUŘE ŠKOLY	42
3.4 INTERAKCE NEPEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ SE STUDENTY	44
3.5 PRACOVNÍCI S PŘÍMÝM A NEPŘÍMÝM KONTAKTEM SE STUDENTY	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	47
4 PRAKTICKÁ ČÁST	48
4.1 SOUČASNOST A HISTORIE VOJENSKÉ ŠKOLY V MORAVSKÉ TŘEBOVÉ.....	48
4.2 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	55
4.3 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	74
4.4 SHRNUÍ.....	75
ZÁVĚR	79
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	81
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	83
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	84
PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK	85

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu, že již devět let pracuji na pozici nepedagogického pracovníka ve škole, kde provádím výzkumné šetření, a toto prostředí je mi blízké. Jedná se o Vojenskou střední školu a Vyšší odbornou školu Ministerstva obrany v Moravské Třebové.

Nepedagogický pracovník je stejně jako pedagog, žák i student součástí školního prostředí, tedy školního klimatu. Dobré školní klima hraje klíčovou roli při socializaci jedince, příznivě napomáhá formovat osobnost a ovlivňuje jedince v jeho dalším vývoji.

Pedagogický pracovník, na rozdíl od nepedagogického pracovníka, byl při svém studiu vzděláván v oblasti psychologie člověka. Má určité znalosti o vývojových stádiích jedince. Jaké psychické procesy sebou dané vývojové stádium nese. Dospívání je náročný proces, kdy jedinec přechází z období dětství do období dospělosti. Tento proces sebou přináší nejenom fyzické změny, ale především psychické. Pedagogický pracovník s těmito psychickými změnami počítá a na základě svých znalostí se snaží o kladné působení na příznivý vývoj jedince. Nepedagogický pracovník toto vzdělání nemá, a tudíž si nemůže plně uvědomovat, do jaké míry jeho jednání ovlivňuje výchovu studenta. Nepedagogický pracovník při komunikaci se studenty i s ostatními lidmi vychází ze své přirozenosti. Do této komunikace a interakce se promítají jeho povahové rysy a vlastnosti, jak on sám byl vychováván, jaký zaujímá postoj k životu, kladný či záporný. Každý z nás, při kontaktu s druhým člověkem je vědomě nebo nevědomě ovlivňován, vytváří si o něm nějakou představu, vnímá a hodnotí, vytváří si o něm názor. I nepedagogický pracovník přichází do kontaktu se studenty, i on je jimi vnímán a hodnocen.

Cílem práce je zjistit, jak je nepedagogický pracovník vnímán a hodnocen žáky. Zda i nepedagogický pracovník napomáhá utvářet příznivé školní klima.

Práce je členěna do čtyř kapitol. Teoretická část práce je zaměřena na stručné vysvětlení základních pojmů, které souvisí se začleňováním mladého člověka do společnosti. V první kapitole je zahrnuta socializace s ní spojené procesy a mechanismy, jak dochází k utváření osobnosti a postojů vlivem socializace a vysvětlení pojmu sociální kognice. Nedílnou součástí socializace je i prostředí, ve kterém se jedinec nachází. Druhá kapitola se tedy zabývá socializační funkcí školy. Škola je specifický sociální útvar, v němž dochází k sociální komunikaci a interakci. V této kapitole je popsána sociální a vztahová stránka těchto interakcí a sociální dovednosti získané touto interakcí. Všimá si dále, jakou úlohu

při socializaci dospívajícího hrají mezilidské vztahy v rodině, ve vrstevnické skupině a významu komunikace při utváření těchto vztahů. Třetí kapitola je zaměřena na nepedagogického pracovníka, jeho stručnou charakteristiku. Také na charakteristiku studenta z pohledu jeho vývojového období. Dále pak rozčlenění nepedagogických pracovníků s přímým a nepřímým kontaktem na studenty, na popis denního režimu žáků a z toho plynoucí možnost dostávat se do interakcí s nepedagogickým pracovníkem.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo vlastní zjištění dotazníkovým šetřením, jak je nepedagogický pracovník vnímán a hodnocen studentem. K tomuto zjištění byly vytyčeny tři aspekty ke zkoumání, a to, jaká je důvěra či nedůvěra studenta v nepedagogického pracovníka, jak na studenta působí pracovní prostředí a mezilidské vztahy u nepedagogických pracovníků a zda je nepedagogický pracovník pro studenta důležitou součástí školního prostředí, pro možnost komunikace s ním. Praktická část zahrnuje prezentaci výsledků.

Téma práce má úzkou souvislost se sociální pedagogikou. Socializace je důležitým pojmem sociální pedagogiky. Jde o začleňování člověka do společnosti s ohledem na prostředí, ve kterém se nachází, a jeho vliv na jedince. Školní prostředí zaujímá důležitou roli v socializaci jedince a nepedagogický pracovník je nedílnou součástí tohoto prostředí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIALIZACE

Náš život není možný bez ostatních lidí. Bez nich by se z nás nestala společenská bytost, která je schopná orientovat se v životě dané společnosti. To, abychom se v této společnosti naučili žít v souladu s ostatními lidmi, nám umožňuje právě socializace.

1.1 Proces a mechanismy socializace

Socializaci neboli začleňování člověka do společnosti, můžeme skutečně označit jako proces. Je to proces, během něhož se učíme stále něčemu novému, nejenom vědomostem, ale především životním zkušenostem, které nás v našem vývoji posouvají dál. Musíme se naučit komunikovat, navazovat vtahy, spolupracovat, přizpůsobovat se novým podmínkám, situacím, lidem a mnoha dalším dovednostem, které nám umožňují orientovat se v životě společnosti a také se do něho zapojit. Pojem socializace, dle mého názoru velice výstižně definoval Kraus.

„Socializací rozumíme proces postupné přeměny člověka jako biologické bytosti v bytost společenskou, tedy postupné začleňování se do života dané společnosti, proces, v němž se učíme v dané společnosti žít. Socializace probíhá po celý život nahodile, živelně. V průběhu života si člověk osvojuje specificky lidské formy chování, jazyk, poznatky a normy, tedy kulturu dané společnosti.“¹

Rodíme se již s určitým systémem vrozených sklonů, s určitou genetickou výbavou získanou od rodičů a na základě těchto získaných vnitřních dispozic se bude celý proces socializace odehrávat.²

Od narození máme tedy předem daný určitý předpoklad, jak se bude v sociálním prostředí rozvíjet naše sociabilita – *„schopnost navazovat kontakty, vztahy s jinými lidmi, přebírat různé role, napodobovat různé vzory, osvojovat si různé poznatky, tedy schopnost sociálně se učit.“³*

Socializace má velký vliv na formování osobnosti člověka. Při socializaci je jedinec ovlivňován působením vnějších vlivů z prostředí, které se lomí přes jeho vnitřní dispozice, jež jsou mu dané od narození. Působení těchto vnitřních a vnějších vlivů se člověk stává

---

¹KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky* 1.vyd. Praha: Portál, 2008. s. 59.

²NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1970. s. 57.

³KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky* 1.vyd. Praha: Portál, 2008. s. 59.

kulturní a sociální bytostí, jedná v rámci jisté tolerance a uznávaných pravidel a svoje chování pak směřuje ke společensky přijatým hodnotám. Jedinec je ovlivňován prostředím, ve kterém se nachází, ale zároveň i na toto prostředí on sám reaguje a působí na něj. Každý je jedinečnou bytostí, ale i součástí společnosti, kde je nutné, aby chování jedince bylo předvídatelné a život ve společnosti tak možný. Socializací dochází k propojování jednotlivců se společností. Lidé se učí spolu žít, porozumět nárokům sociálního prostředí. Společnost nutí člověka, aby jednal v rámci uznávaných norem a pravidel a svoje jednání tedy směřoval k určitým kulturně schváleným hodnotám společnosti.⁴

Socializací se utváří sociální kompetence osobnosti. Je to dovednost úspěšně a efektivně zvládat standardní životní situace. Na utváření osobnosti působí nezáměrně i vliv skupiny. Pod vlivem této skupiny dochází u jedince k osvojování společenských norem, návyků, názorů, zkušeností, zvyklostí a společenských rolí. Jedinec si vytváří orientaci v oblasti systému společenských hodnot, mezi které patří především rozlišení dobra a zla, co je slušné a co neslušné, osvojuje si pravidla společenského chování, dochází k utváření názoru na svět, zdokonaluje se schopnost jednat s lidmi a rozvíjí se kladné pracovní návyky. V oblasti osobního rozvoje dochází k navazování osobních a citových vztahů a postupná příprava na partnerský vztah a život.⁵

Socializaci můžeme rozdělit na etapy:

- přípravnou – osvojování si mateřského jazyka, přejímání základních společenských norem a hodnot,
- realizační – přebíráme na sebe další role a s tím spojenou řadu nových činností.

Jiný pohled na průběh socializace, je rozdělení na fázi:

- sociability – probíhá především v rodině, formují se základy osobnosti,
- personalizace – utváření vlastního „já“, učení se prvním základním rolím,
- profesionalizace – vztahuje se k profesní přípravě,
- společenské angažovanosti – začlenění do společnosti ve všech oblastech.

---

⁴HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy* 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 43-44, s. 65

⁵KOHOUTEK, R. *Pedagogická psychologie* Brno: Institut mezioborových studií, 2006. s. 72

Rozdělení podle životních drah, ve kterých se socializace odvíjí:

- rodinná – profesní příprava se prodlužuje a dochází k pozdějšímu zakládání rodiny, obava převzít na sebe odpovědnost,
- profesní – zvyšuje se potřeba celoživotního vzdělávání,
- společenská – jedinec se zapojuje do dění ve společnosti.⁶

Socializace se tedy odehrává neustále v průběhu celého našeho života. Stále nás potkávají nové životní situace, setkáváme se s novými lidmi, měníme svá pracoviště, máme potřebu neustále se přizpůsobovat novým životním situacím, životním změnám a kontaktu s novými lidmi. To vše můžeme zvládat za pomoci sociálního učení.

Sociální učení

Socializace probíhá na základě sociálního učení, lidé vstupují do interakcí, vzájemně na sebe působí a ovlivňují se. Očekávají uspokojování potřeb, dosažení určité hodnoty, příjemného smyslového zážitku, posílení své sebeúcty, chtějí být druhými lidmi kladně hodnoceni. Obě strany se snaží získat určité odměny, ale musí být připraveni něco vydat, aby tyto odměny mohli získat.⁷

Sociální učení je složitý intrapsychický proces, při kterém dochází k osvojení si sociálních zkušeností v interakci s ostatními lidmi. Lidé se učí pozorováním a napodobováním druhých lidí. Sociální učení neznamena pouze napodobovat chování druhých, ale toto chování musí být i posíleno.

Základní druhy sociálního učení:

- sociální posilování (zpevňování),
- nápodoba (imitace),
- ztotožnění (identifikace),
- observační učení.

Sociální posilování - sociální chování, které považujeme za žádoucí je sociálním okolím odměňováno. Děje se to zejména v průběhu vývoje dítěte. Naopak chování, které je sociálně nežádoucí, je sociálním okolím odmítáno.

---

⁶KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky* 1.vyd. Praha: Portál, 2008. s. 61,62

⁷NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1970. s. 50

Učení nápodobou (imitací) – při tomto druhu učení dochází k vědomému nebo nevědomému převzetí určitých projevů chování jedincem, za něž není bezprostředně odměněn on, ale za které je odměněn napodobovaný. Jedinec přijímá takové chování, které se mu zdá účelné.

Učení ztotožněním (identifikací) – toto učení má společné rysy se sociálním učením nápodobou, ale je založeno na silném citovém vztahu k osobě, s níž se jedinec ztotožňuje. Může docházet ke ztotožnění nejen s druhým jedincem, ale i se sociální skupinou, organizací atd., které mu imponují.

Učení observační – je specifická forma sociálního učení, kdy u druhého člověka dochází k pozorování druhého a příčinného vztahu mezi jeho chováním a jeho odměnou.

Sociální učení umožňuje člověku nabývat, uchovávat a využívat sociální zkušenosti v nových situacích. „*Sociální učení je specifickým druhem učení, které je základem socializace člověka.*“⁸

Škola je důležitým a specifickým socializačním prostředím. Ve školním prostředí se nám prolínají všechny formy sociálního učení. Nalezneme zde učení nápodobou, kdy dochází k napodobování vzorů a modelů chování jak učitelů, tak i vrstevníků. Odměny a tresty (sociální posilování) naopak slouží jako základ výchovných prostředků pro učitele. Důležité místo zde zaujímá i učení observační, kdy pozorujeme příčinný vztah mezi chováním jedince a jeho odměnou. Taktéž se zde vyskytuje i učení ztotožněním.⁹

Školní prostředí umožňuje žákům mnoho příležitostí dostávat se do kontaktu a komunikace s druhými lidmi, a to nejenom s pedagogickým sborem, se svými vrstevníky, ale i s ostatními pracovníky školy. Proces sociálního učení se odehrává při kontaktu a komunikaci s nimi, při vzájemných interakcích a vzájemném ovlivňování. Různorodost těchto kontaktů ve školním prostředí je velice důležitá při sociálním učení.

Sociální interakce

Interakci chápeme jako vzájemné působení jedinců při komunikaci. Jedinec je součástí společnosti, sociálního prostoru, zastává sociální pozice a v nich určité sociální role. Neustále je v kontaktu s druhými lidmi. Aby se osobnost člověka mohla příznivě vyvíjet, potřebuje být součástí mezilidských vztahů. Interakce vzniká při společné činnosti lidí,

---

⁸VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I.* IMS 2010. s. 40-41

⁹GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole.* Praha: Grada, 2012. s. 17

během níž se vytvářejí mezilidské vztahy a lidé prostřednictvím svých činností a chování na sebe působí a ovlivňují se. Povahu sociální interakce určuje společná činnost a vzájemný mezilidský vztah.

Základní znaky mezilidské interakce:

Vzájemnost (vztažnost) – dva nebo více jedinců, kteří jsou v interakci, na sebe navzájem působí, a to tak, že jakýkoliv projev jednoho se projevuje ve vztahu k ostatním. Dochází u nich k výměně obsahů a propojování aktů chování. Vztah mezi nimi je vzájemný. Poznáváním druhého při interakci poznává jedinec i sám sebe.

Stimulace – jedinec při interakci svou činností a aktivitou podněcuje druhého člověka také k činnosti a aktivitě. Aby vztah mezi lidmi mohl fungovat, musí docházet k podněcování a neustálé výměně signálů, které udržují druhého partnera v aktivitě. Součástí interakce je nepřestávající vzájemná stimulace. Bez této stimulace vztah zaniká.

Ovlivnění – tento znak vyplývá z předešlých dvou. Interakcí se lidé navzájem ovlivňují. Tím, že se vzájemně podněcují k různým obměnám chování, jsou pod vlivem působení jednoho a ten zároveň ovlivňuje chování druhého.¹⁰

Sociální učení a sociální interakce pomáhají člověku dobře se orientovat ve společnosti lidí. Umožňují mu vědět, co se od něj očekává, jaké chování je žádoucí či naopak nežádoucí a nacházet svoje místo, pozici a vykonávat tak určité sociální role ve společnosti.

Sociální role

Nedílnou součástí socializace je učení se rolím. Role je očekávaný způsob jednání a chování jedince, který se nachází na určité společenské pozici. Během života člověk přebírá mnoho rolí a mnoho rolí též opouští. Přijímáme role krátkodobé, jako např. žák, student, cestující, ale i role trvalejší, např. role otce nebo matky. Aby mohla dobře společnost fungovat, musí každý vědět, co se od něj očekává, a také vědět, co může očekávat od druhých. Role je možné chápat dvěma způsoby, jako normativní očekávání nebo určité jednání ve společenské pozici. Role nesouvisí pouze s pozorovatelným chováním, ale i s prožíváním, s tím, o co jedinec usiluje a co cítí. Realizace role je určována jedinečnými zvláštnostmi osobních dispozic člověka. Každý jedinec si

---

¹⁰ ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. s. 79

vypracovává a tvoří svůj vlastní systém individuálních rolí, a to na základě jeho osobnostních znaků, jeho statusu a situací, do nichž vstupuje. Vedle těchto individuálních rolí máme i role společenské, které jsou přidělovány podle osobních znaků a statusu člověka. S každou rolí jsou spojeny určité povinnosti, ale i privilegia. Systém společenských rolí má hierarchickou povahu.¹¹

1.2 Utváření osobnosti působením socializace

Aby se naše osobnost mohla plně a zdravě rozvíjet, potřebujeme k tomu nejen působení vhodného prostředí, ale být i obklopeni lidmi, kteří na nás mají příznivý vliv a příznivě ovlivňují zdravý rozvoj naší psychiky. Aby člověk mohl dobře obstát ve společnosti, potřebuje mít rozvinuté zdravé sebevědomí.

Osobnost

Osobností se člověk nerodí, ale osobností se člověk stává působením socializace. Od raného dětství se u člověka začíná utvářet specifická forma organizace a fungování jeho psychiky. Vývoj osobnosti je spojen se vznikem „já“ a tento vznik „já“ vede k vývoji sebepojetí (egu). To jsou základní prvky fungování osobnosti a jejího dalšího utváření. Při utváření osobnosti se prolínají jednak vrozené biologické činitele, ale také zkušenosti, které jedinec získá v určitém sociálním a kulturním prostředí, v němž vyrůstá a odehrává se jeho život. S přibývajícím věkem roste vliv osobních zkušeností a tím se zvýrazní individualita osoby. Vliv zkušeností nazýváme učením, které probíhá od raného dětství jako tzv. primární socializace v rámci určité rodiny. Osobnost se tedy vytváří interakcí biologických a sociokulturních činitelů a za stálého působení vlivu sociálního učení, tj. zkušeností nabytých v interakci s ostatními lidmi. V průběhu života se člověk dostává do různých krizových období, „křížovatek života“, které staví jedince před rozhodnutí, jež se stávají osudovým pro jeho další vývoj a současně je tak utvářena jeho individualita.

Osobnost se vytváří pod vlivem zkušeností, které získáváme v konkrétních životních situacích. Tyto zkušenosti získáváme nejdříve v rodině, později ve škole v různých zájmových skupinách a pracovních organizacích.

---

¹¹NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1970. s. 173-176

Osobnost je tedy dle Nakonečného produktem sociálního učení, a to ve dvojnásobném smyslu:

Imitativní učení – jedinec se učí pozorováním pozitivního a negativního chování druhých lidí. Všimá si, jaké odměny plynou z pozitivního chování. Taktéž vnímá i negativní chování a jaké důsledky toto nežádoucí chování přináší. Snaží se tedy preferovat chování, které vede k pozitivním odměnám. Jedinec se tak naučí určitým zábranám a operantům ve svém chování.

Instrumentální učení – jedinec se učí z důsledků svého vlastního chování. Učí se z důsledků vlastních chyb. Jednání, jež vede k trestu nebo nepříznivé reakci okolí utlumuje a naopak chování, které vede k získání odměny, upevňuje a uplatňuje i v podobných situacích.

Při utváření osobnosti působí morální citění, to jak je jedinec na sebe hrdý, jaké uplatňuje vnitřní trestání a odměňování. Jedinec, který je morálně vyspělejší, není na vnějších trestech a odměnách relativně závislý.¹²

„*Osobnost se utváří jako systém naučených apetencí a averzí, propojených se systémem tomu odpovídajících postojů a způsobů chování.*“¹³

1.3 Tvorba postojů vlivem socializace

V průběhu socializace se vedle rolí utváří i relativně stálé vlastnosti osobnosti, jako jsou návyky, schopnosti, dovednosti, motivy a sociální potřeby. Jedinec se během svého vývoje chová v určitých situacích určitým způsobem. Toto chování se stává stále více předvídatelné pro jeho okolí. Vznikají postoje člověka.

Postoje

Postoje jsou výsledkem sociálního učení, zkušeností z dřívějších interakcí, ve kterých působí osobnost jako celek. Projevují se v jednání a chování a mají vliv na utváření nových vztahů člověka k prostředí. Postoj je určité stanovisko člověka k různým objektům, vytvořených na základě zhodnocovacích názorů. Postoj se tvoří spontánně v každodenních sociálních situacích, ale i cíleným výchovným působením na jedince. Člověk si vytváří názor a mínění o daném objektu a má tendenci se diferencovaně, stabilně a opakovaně

---

¹²NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009. s. 52- 53

¹³NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009. s. 53

k těmto objektům chovat. Jde o jeho připravenost nějakým způsobem jednat a toto jednání či chování je založeno na posouzení hodnotícího objektu.¹⁴

Charakteristika postojů:

1. „ jsou intencionální, tj. vztahují se vždy k něčemu, mají nějaký předmět, jímž může být cokoli,
2. vyjadřují určitou kvalitu (zjednodušeně: sympatii nebo antipatii, souhlas či nesouhlas, pozitivní nebo negativní hodnocení apod.),
3. mají intenzitu, tj. objekt je např. více či méně sympatický nebo antipatický, vyjádřený souhlas je naprostý nebo částečný atd.“¹⁵

Důležitým znakem postoje je jeho konzistence, intenzita a vytrvalost. Postoje vyjadřují vztah k danému objektu, jeho přijímání nebo odmítání, přitažlivost nebo odpudivost, souhlas nebo nesouhlas. Postoj má určitou frekvenci a je polární kategorií. Můžeme tedy zaujímat postoj výrazně negativní, neutrální či výrazně pozitivní.

Klasifikace postojů je velice nesnadná. Postoje si utváříme a formujeme na základě sociálního učení v rámci sociální interakce, jsou důsledkem našich zkušeností a vyvíjejí se zvláště z našich potřeb.

Zdroje, z nichž si postoje utváříme:

1. Naše specifická zkušenost – setkáme-li se vícekrát s příjemnou osobou, zaujmeme vůči ní kladný postoj.
2. Sociální komunikace – přebíráme od ostatních lidí hotové postojové schémata, naše postoje vzniknou jako důsledek této komunikace.
3. Modely – napodobujeme chování jiných lidí. Pozorujeme, jak se lidé chovají ve zvláštních situacích, a toto chování pak interpretujeme, a to v mezích postojů, ve které věříme, při svém jednání.
4. Institucionální faktory - postoje přebíráme a utváříme na základě požadavků dané instituce, jíž jsme součástí (např. církev, politická strana).¹⁶

---

¹⁴ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. s. 30

¹⁵NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1970. s. 266

¹⁶NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1970. s. 271-272

1.4 Funkce mezilidských vztahů při socializaci

Socializace člověka probíhá za přítomnosti ostatních lidí. Bez kontaktu s těmito lidmi by se z člověka nestala bytost společenská. Při tomto kontaktu dochází k vytváření mezilidských vztahů. Tyto vztahy mají různou podobu a mohou se lišit dle hlediska vzniku, průběhu, doby trvání a charakterem. Mohou to být formální vztahy vyplývající z norem určitého společenství nebo neformální vztahy vznikající na základě sympatií a také vztahy utvořené z důvodu předpokládaného uspokojení nějaké potřeby.¹⁷

Důležitou funkcí mezilidských vztahů je uspokojování určitých potřeb člověka.

Hierarchický systém potřeb podle Maslowa:

A. Základní potřeby:

- fyziologické potřeby (uspokojení hladu, žízně, sexu),
- potřeby bezpečí (vystupují v situacích vyvolávajících ztrátu pocitu jistoty, v nebezpečí, ekonomického selhání).

B. Psychologické potřeby:

- potřeby sounáležitosti a lásky (být milován druhými lidmi, být akceptován a patřit někomu).

C. Potřeby sebeaktualizace:

- potřeby realizovat své schopnosti (svůj duševní potenciál – „být tím, kým mohu být“), osobního růstu, zahrnující kognitivní a estetické potřeby (potřeby objevovat, tvořit).¹⁸

Mezilidské vztahy dospívajících v rodině

Rodina má pro dospívajícího stále velký význam. Je i nadále jeho důležitým sociálním zázemím. Dospívání je období, kdy dochází k odpoutávání se od rodiny, k osamotňování se, které je spojené i se změnou citové vazby k rodičům. Do symbolické roviny se přesouvá pocit jistoty a bezpečí, který rodina jedinci poskytovala. Závislost dítěte na rodičích, jež postupně odeznívá, se může projevit negací toho, co doposud platilo. Tyto výkyvy jsou přechodného charakteru, umožňují dospívajícímu překonat vazbu, která je pro

---

¹⁷VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I.* IMS 2010 s. 43

¹⁸NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti.* Praha: Academia, 2009. s. 130

jeho další vývoj omezující. Na začátku dospívání přisuzují rodiče dospívajícím stále roli dítěte. Kladou na ně větší požadavky, ale nejsou ochotni dospívajícímu přiznat více práv a větší samostatnost. Rodiče si chtějí uchovat svou rodičovskou autoritu a vyžadují od dospívajícího poslušnost a nechtějí brát v úvahu jeho názory. Dospívající se snaží o sebeprosazení, zdůrazňují svoji samostatnost bez ohledu na její důsledky. Chtějí se svobodně rozhodovat, ale jejich rozhodování není podloženo zodpovědností za vlastní jednání. Projevují se negativismem, trvají si na svém názoru a rozhodnutí, které bývají většinou jiné, než mají rodiče. Jsou netolerantní, vztahovační a radikální. Získanými ústupky si potvrzují vlastní kvality. K rodičům bývají kritičtí, nejvíce u nich ocení upřímnost a spolehlivost a naopak jim nejvíce vadí, když jsou rodiče hádaví, podráždění, když neumí říci, co vlastně chtějí.

Dospívající i přes veškeré výhrady k rodičům a k dospělým potřebuje být s nimi v kontaktu. Vztah s nimi mu napomáhá zvládat nejistotu. Hledají dospělého, který by jim byl rovnocenným partnerem, přirozenou autoritou. Potřebují mít od nich zpětnou vazbu pro korigování svých názorů a postojů. Postoje k hodnotám, které uznávají jejich rodiče, neodmítají ani nepopírají, potřebují se pouze přesvědčit o jejich platnosti a na základě vlastní zkušenosti najít jejich smysl. Uznávaná autorita jim pomáhá rozlišovat, jaké chování je společensky žádoucí a jaké není.¹⁹

Mezilidské vztahy dospívajících ve vrstevnické skupině

Ve vrstevnických skupinách dochází k uspokojování různých psychických potřeb. Vrstevnická skupina zajišťuje potřebu stimulace, kdy dochází ke společným aktivitám a s tím spojeným prožitkům. V různých situacích se dospívající učí různým sociálním strategiím a zjišťují, jakou mají tyto strategie účinnost. Vrstevníci jsou zdrojem sociálního učení a zpětnou vazbou pro jedince. Ve skupině si ověřuje zkušenosti se sebou samým, s vrstevníky, srovnává s nimi svoje vlastní chování, postoje a pocity. To mu umožňuje uvědomovat si podobnost a odlišnost od ostatních. Příslušností ke skupině uspokojuje potřebu jistoty a bezpečí. Postupné odpoutávání se od rodiny je pro něj snadnější. Velice významné pro dospívajícího je získání uspokojivé prestiže v kolektivu vrstevníků, to

---

¹⁹VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. s. 352

snižuje jeho nejistotu a pozitivně ovlivňuje jeho sebepojetí. Pozitivní sociální hodnocení je důležitou částí jeho identity.²⁰

Vrstevnická skupina zejména v období dospívání je díky své dynamice nezastupitelná a unikátní ve výchovném působení. Tyto skupiny jsou nositeli zvláštní subkultury, a to existují-li uvnitř nějaké instituce nebo vznikají spontánně. Příslušnost k vrstevnické skupině ovlivňuje jedince v jeho chování a jednání, které však nemusí být vždy v souladu s potřebami společnosti.²¹

Potřeba být akceptován je u adolescentů tak silná, že se pro její uspokojení dokáží vzdát i svých dosavadních hodnot a rolí. Jsou ochotni udělat cokoli, jen aby byli svými vrstevníky přijati. Uplatňují vůči vrstevníkům strategii vnučování, lichocení, uplácení. Osamělost je pro ně nepřijatelná.²²

1.5 Sociální kognice

Sociální kognice je vnímání člověka člověkem, při kterém platí stejné zákonitosti jako při vnímání nějakého jiného objektu. Naše vnímání je tedy výběrové, kdy si vybíráme pouze to, co chceme vnímat. Je subjektivně aktivním procesem. Uplatňují se u něj naše minulé zkušenosti, klademe důraz na informace vnímané jako první a podvědomě vnímané objekty hodnotíme. Vnímání člověka člověkem je složitější proces, než když vnímáme nějakou věc. Člověk je psychologickou a sociální jednotkou a proto má vnímání druhých lidí svoje specifické zvláštnosti. Vlastnosti druhého člověka usuzujeme z jeho vnějších projevů. Podle nich také člověka charakterizujeme. Musíme si však dát pozor na to, abychom byli schopni odlišit chování skutečné (autentické) od chování předstíraného (hraného). Lidé se velice snaží o to, chovat se tak, aby je druzí vnímali takové, jakými by chtěli být. Musíme vnímat celý kontext situace, bez něj není možné chování lidí objektivně vnímat a interpretovat. Naše vnímání nebývá vždy objektivní, ve většině případů může být subjektivně zkresleno na základě vztahu, který existuje mezi pozorovatelem a vnímaným člověkem. Kladením otázek zjišťujeme další informace o vnímaném člověku. Nevýhodou opět je, že tyto výpovědi mohou být subjektivně zkresleny, ať už vědomě či nevědomě.

---

²⁰VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. s. 371-372

²¹PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 53

²²VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. s. 374

Proto je nutné si věrohodnost výpovědí ověřit. Z projevu chování člověka usuzujeme, jaké má vlastnosti, popřípadě, jaké jsou mu připisovány, to jak je jeho chování interpretováno druhými lidmi. U přítele vidíme spíše kladné vlastnosti a u nepřítele vidíme záporné vlastnosti. To, jaký si utvoříme obraz o druhém člověku, je vždy subjektivně zkresleno vnímajícím subjektem, jeho emocionálním vztahem k vnímanému člověku, očekáváním, předsudky, projekcemi, soukromou teorií osobnosti a dalšími stereotypy, které ovlivňují mezilidské vnímání.²³

---

²³ VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I*. IMS 2010. s. 85

2 SOCIALIZAČNÍ FUNKCE ŠKOLY

Škola má důležitou socializační funkci ve vývoji jedince. Nástupem do školního prostředí probíhají socializační procesy, které jsou součástí tohoto vývoje. Tyto procesy jsou různorodé, nepůsobí izolovaně, ale působí v různých vztazích vůči jedinci a projevují se v nich odlišnosti, které jsou dané věkem, pohlavím a konkrétními sociálními podmínkami.²⁴

2.1 Škola jako sociální útvar

Škola představuje společenskou instituci. Je místem, kde dochází k relativně uzavřeným sociálním interakcím, je místem setkávání učitelů, žáků a ostatních zaměstnanců školy. Ve škole se vytváří typické a organizované způsoby sociálních interakcí. Hlavní činností školy je výuka, tedy formální proces uskutečňující se ve třídách.

Další charakteristikou škol jako institucí je, že:

- *mají definovanou a relativně stabilní populaci,*
- *neustále znovu utvářejí a vědomě formují jasně a zřetelně definované a funkční společenské struktury, limitované v sociálním styku a komunikaci „vymezenými“ a „povolenými“ formami meziosobních interakcí,*
- *tvoří si vnitřní řády konstruované především pro potřeby výuky a ty pak výrazně ovlivňují veškeré další formy soužití a interpersonálních vztahů,*
- *vytvářejí a udržují v chodu ucelené sítě sociálních vztahů,*
- *ovlivňují výrazným způsobem city, postoje a myšlení,*
- *formují svébytnou kulturu jednání, návyky a rituály, které se pro ně stávají charakteristické.*²⁵

Velice důležitým úkolem školy, je také rozvíjet takové schopnosti jedinců, které společnost považuje za důležité. To, jaký vztah zaujímá žák ke škole, poukazuje na jeho vztah k celé společnosti. Je-li schopen akceptovat různé normy, hodnoty, pravidla jednání a chování ve školním prostředí, pak je předpoklad, že to zvládne i v běžném životě. Ve škole se žáci učí chovat se určitým předpokládaným způsobem. To je velice důležité pro zařazení do

²⁴GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012

²⁵HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 120

běžného života. Bez určitého dodržování požadavků společnosti a předvídatelného chování by nebyl život ve společnosti možný.²⁶

Škola se stává pro dospívající místem specifickým a důležitým v socializačním procesu. Učitelé, vrstevnické skupiny ve třídě, ostatní žáci a další pracovníci školy mají socializační vliv na dospívající. Nejen vrstevníci, ale i dospělí hrají významnou roli v každé formě sociálního učení. Efektivitu edukačních procesů a působení školy na socializaci podpoříme rozvíjením vzájemných vztahů ve školním prostředí. Socializační působení školy lze označit jako záměrné tím, že škola ovlivňuje žáka dlouhodobě, cílevědomě a systematicky. Ale jsou zde i vlivy nezáměrné, které mohou ovlivnit rozvoj osobnosti a individuální vývoj jedince. Mohou přinášet negativní jevy, které ohrožují jeho „normální“ vývoj. Jako např. vznik pocitů méněcennosti, odmítání autority, neschopnost přijímat zvyšující se nároky. Škola je prostředím, kde dochází k socializačním procesům, prostředí, kde se jedinec učí komunikovat, mít vztah ke škole jako k instituci a respektovat její požadavky.²⁷

Školní prostředí má zásadní podíl na rozvoj a vývoj lidského jedince. Škola je instituce, která se aktivně zabývá rozvojem, výchovou a vzděláváním dětí a mládeže a připravuje je na jejich budoucí povolání. Plní úkoly ve vztahu ke společnosti. Je začleněná do širšího sociálního prostředí a je primárně společenskou institucí, kde mimo naplnění vlastních cílů a způsobů jejich naplnění ve svém vlastním prostředí také zprostředkovává vliv makroprostředí na jedince a podílí se na socializaci a rozvoji jeho osobnosti. Škola, na rozdíl od rodiny, klade na jedince zcela jiné požadavky. Vyžaduje od něj plnění nejen výkonových úkolů, ale i osvojení si nových způsobů chování, které vyplývají z role žáka. Dění ve škole se opírá především o interakci učitelů a žáků, avšak na jedince působí i další činitelé ovlivňující jeho budoucí vývoj. Škola má nejen funkci vzdělávací, ale podle Prokopa i řadu dalších funkcí.

---

²⁶GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. s. 17

²⁷GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. s. 181

Funkce školy podle Prokopa:

- personalizační – formuje jedince k samostatně jednající osobnosti,
- kvalifikační – zaměřuje se na výkon, kvalifikaci znalostí,
- socializační – nezáměrné i záměrné působení na jedince a jeho začlenění do interpersonálních a společenských vztahů,
- integrační – propojuje přípravu pro budoucí povolání, život v rodině s veřejnou sférou ve smyslu akceptování korekce a kritiky.²⁸

Ve škole si žáci osvojují nejen řadu poznatků, ale rozvíjí i schopnost sebereflexe, utvářet mezilidské vztahy, umění řešit konstruktivně konflikty, vyjádřit vlastní hodnoty a postoje, přijmout nebo tolerovat specifické projevy jednání a chování lidí ve svém okolí. Škola značnou měrou napomáhá k osvojování si sociálních dovedností žáků, jako je například schopnost efektivně komunikovat, vzájemně se respektovat, sdělovat své potřeby a spolupracovat. Z pohledu sociální pedagogiky je škola místem, kde dochází k získávání, sociálních dovedností. Tyto naučené sociální dovednosti zvyšují u žáků, studentů nejen jejich školní úspěšnost, ale značnou měrou přispívají k prevenci či minimalizaci šikany a projevům rizikového chování.²⁹

2.2 Sociální komunikace ve škole

Škola je sociálním útvarům, kde probíhá velké množství sociálních kontaktů. V mnoha publikacích se můžeme dočíst o sociální interakci, která probíhá především mezi učitelem a žáky. Škola je ale prostředím, kde nedochází pouze ke kontaktu učitelů a žáků. Ve školním prostředí se nachází i nepedagogičtí pracovníci, s kterými se žáci taktéž setkávají.

Fontana popisuje sociální interakci mezi učitelem a žáky ve vyučovací hodině. V tomto popisu by se našlo několik společných rysů, které bychom mohli převést i na interakci žáků s ostatními pracovníky školy.

Fontana chápe vyučování jako společenské setkání mezi učitelem a třídou. Toto setkání shrnul do posloupnosti pěti kroků. Již vstupem a *pozdravem* učitele do třídy probíhá určitá sociální interakce, kdy si obě strany uvědomují a stvrzují přítomnost druhé strany.

---

²⁸PROKOP, J. In GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. s. 9

²⁹GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. s. 9

Následuje *ustavení vztahu*. Učitel klade požadavky na žáky a zároveň naslouchá jejich otázkám. *Zvládním úkolů* ve třídě probíhá další interakce mezi učitelem a žáky, kdy dochází k vlastní práci žáků. Na konci hodiny dojde k *ukončení vztahu*. Učitel zhodnotí práci žáků a uloží další úkoly, pak následuje *rozloučení*.³⁰

Sociální informace, které jsou předávány v průběhu posloupnosti pěti kroků, se odehrávají mnoha způsoby, verbálně i nonverbálně. Už jen pohled na druhou osobu mnohé prozradí. Žáci rozpoznají, jakou má právě učitel náladu, zda bude milý, přísný, přátelský. Učitel zase pozná, zda se třída na něj dívá pozorně, drze, radostně. Pohledem navzájem vnímají své reakce, a dochází tak k vytváření a obnově vtaů. Pozorováním učitele získají žáci o něm mnoho informací. Jak vystupuje před třídou, zda je upjatý, nervózní, váhavý, uvolněný, v pohodě. Tyto získané informace ovlivňují žákovo chování.³¹

Při sociální komunikaci ve školním prostředí je velice žádoucí, aby se sociální kontakty mezi učitelem, žákem a ostatními pracovníky školy odehrávaly v rovině zdravé komunikace. Je-li člověk vystaven nezdravé komunikaci (sociální, kulturní izolace, bez dostatku kvalitní lidské komunikace), mohou nastat řečové a vztahové poruchy. Špatná komunikace ovlivňuje posuzovací procesy, může narušit i charakter a působit na postoje, proto je velice důležité, aby se ve školním prostředí rozvíjela a pěstovala zdravá komunikace.³²

---

³⁰ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. 1. vyd. Překlad Karel Balcar. Praha: Portál, 1997. s. 288

³¹ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi: Příručka pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. s. 288

³² VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2005. s. 213

Charakteristiky zdravé komunikace

Bezprostřednost reakce

Komunikující reaguje ihned, neodkládá odpověď až na pozdější dobu. Dlouhodobé odkládání reakcí, „nečitelnost“ adresáta, co si myslí a cítí, vede k poruchám momentálního kontaktu i vztahu.

Kognitivní přizpůsobování

Je schopnost při komunikaci přizpůsobovat se slovníku, stanoviskům a neverbálním projevům toho druhého. Ten, kdo nemá zájem se dohodnout, nemá zájem o to, jak chápou komunikované obsahy druhí, co jim konotují daná slova, je pro funkční komunikaci „nepoužitelný“.

Zájem o druhého

Signalizuje nejen zájem o obsah sdělení (informaci), ale také zájem o komunikačního partnera ve vztahové rovině. Je schopnost komunikujících vyladit se na komunikaci. Velice důležitý při komunikaci tváří v tvář je kontakt z očí do očí.

Reciprocita

Zdravě vyvážený dialog i komunikace ve skupině se zakládá na principu vzájemnosti, synchronie. Každý komunikující má možnost jak časovou, tak i prostorovou vyjádřit se stejnou měrou.

Humor

Přítomnost humorných momentů při komunikaci vyžaduje od účastníků komunikace určitý stupeň sociální inteligence (takt), schopnost posoudit naladění partnera a odhadnout situaci. Humor pomáhá lépe fixovat komunikované obsahy, avšak humor může být v dané chvíli i neadekvátní, pro zdravou komunikaci nevhodný.

Třikrát ne

Tato charakteristika zdravé komunikace nám říká, že nemáme druhého zahrnout nadbytkem *požadavků*. Vyvolá to u něj obavu, že všem požadavkům nebude schopen vyhovět a raději je vytěsňuje.

Nezahrnout druhého přílišnou *kritikou*. Kritizovaný se uchyluje k popření, racionalizaci, projekci, agresi a podléhá únikovým tendencím.

Třetí ne platí pro vyjadřování *zklamání*. Zklamání vyjádřit můžeme, ale není dobré ho neustále připomínat a drammatizovat.

Podpora vývoje a flexibility

Pro zdravou komunikaci je charakteristické, že je možné kdykoli na ni navázat a v ní pokračovat. Neomezuje ani nebrzdí v emočním postojovém a poznávacím vývoji.

Konzistence interakcí

Snažíme se komunikovat obdobně, tak jak jsme již předtím jednali. Komunikujeme-li s partnerem v dobrém úmyslu a s úsměvem, pak po této komunikaci zjistíme, že náš partner pomluvil, pak jeho interakce s námi nebyla konzistentní.³³

Pro zdravou komunikaci a vztahy je nedílnou součástí také vzájemný respekt a úcta osob, které jsou spolu v interakci. Souhlasila bych s autory knihy „Respektovat a být respektován“, že právě respekt je velice důležitým a podstatným bodem ve výchově. Vzájemný respekt a úcta rodiče a dítěte napomáhá tomu, aby dítě vyrůstalo v zodpovědného a kompetentního člověka s vysokými morálními hodnotami. Autoři knihy se spíše zaměřují na výchovu rodičů dětí školního věku, ale myslím, že bychom toto téma mohli převést i na vztah rodič dospívající dítě a následně i na vztahy všech lidí různého věku, pohlaví, sociálního postavení, jež spolu přicházejí do vzájemného kontaktu. Respekt a úcta znamená, nezraňovat lidskou důstojnost druhého, nedovolit si k nim nic, co nechceme, aby oni činili nám. Vztít na vědomí, že se od nás liší – mají jiné názory, jiné nadání, jiné záliby, jiný vkus a ještě mnoho dalších odlišností. Jsou tedy jiní, aniž by byli horší nebo lepší než my. Respekt tedy znamená brát ohled na lidskou důstojnost a přijmout jeho odlišnosti. Úctou dáváme najevo, že si někoho vážíme proto, jaký je a jak se chová. Potřeba „být respektován“ patří mezi základní lidské potřeby, není-li tato potřeba uspokojivým způsobem rozvíjena, přináší to problémy spojené s psychickým, sociálním a morálním vývojem.³⁴

Pro komunikaci ve školním prostředí platí obdobná pravidla jako pro běžnou sociální komunikaci, která se odehrává v každodenním styku s ostatními lidmi. Podle Gillernové je obecným předpokladem komunikace nutnost existence komunikačního vztahu mezi účastníky.

---

³³ VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2005. s. 214

³⁴ KOPŘIVA, P. a kol. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd.. Chvalčov: Spirála, 2012. s. 14

I při tomto komunikačním vztahu se ve školním prostředí uplatňují obecná pravidla společenských interakcí, a to především pravidla slušného chování. Dále je pak nutné, aby si každý z účastníků těchto vztahů uvědomil svoji pozici, svoje postavení v daném prostředí. Každý v tomto prostředí zaujímá určitou roli, která mu předurčuje to, co se od něj na základě jeho role bude očekávat. Jak má jednat, vystupovat, komunikovat, jaké jsou jeho kompetence a možnosti komunikace s dalšími účastníky těchto vztahů. A nejedná se pouze o vztah mezi učitelem a žákem, ale také o vztahy a komunikaci s ostatními pracovníky školy.

Gillernová uvádí několik poznámek, které souvisí s interakcí žáka a učitele, jež jsou charakteristické pro školní prostředí. Těchto několik poznámek je možno zobecnit také na ostatní pracovníky školy, jelikož i ti jsou součástí školního prostředí, školního klimatu. Komunikují se žáky a dochází k navazování komunikačních vztahů.

Mluvčím (komunikátorem) i posluchačem je každý účastník komunikace. Každý tedy současně vlastní sdělení přijímá, vnímá své vlastní pocity, pohyby, slyší se, a když mluví, dekóduje reakce druhé strany, zda došlo k porozumění mluveného, sleduje jeho neverbální projevy.

Sdělení ve školním prostředí jsou vysílána a přijímána formou verbální a neverbální komunikace. Tato komunikace je ještě doplněna o tzv. metakomunikační faktory. Jejich význam spočívá v tom, že blíže vysvětlují, popisují a dotvářejí smysl sdělené informace. K metakomunikačním faktorům patří např. zabarvení hlasu, výraz tváře, kontext dané situace.

Kontext komunikace ve škole dává význam všem verbálním a neverbálním sdělením. Kdyby se určité komunikační projevy použily v jiných souvislostech a ve vztahu k odlišným posluchačům, je pravděpodobné, že by měly úplně odlišný význam.

Zkušenosti. Pro snadnou komunikaci je dobré, když se oblasti zkušeností těch, co spolu komunikují, z větší části překrývají. Ovlivňuje to, jak a co sdělujeme a jak na to druhá strana reaguje a přijímá sdělené informace. Zkušenosti zahrnují vše, co si jedinec pamatuje, co kdy viděl, dělal a slyšel. Vycházejí z jeho vědomostí, přesvědčení, přijatých norem a hodnot.

Šumy v komunikačním procesu způsobují překážku ve snadném přijímání a odesílání signálů. Mohou být povahy fyzické (hlasité bavení, hluk), fyziologické (vady zraku,

výslovnosti, sluchu), psychologické (silný emoční stav, nesoustředěnost, předem vytvořený úsudek), sémantické (nepochopení významu slov).³⁵

Můžeme tedy říci, že komunikace působí na všechny jedince, kteří do sociální komunikace vstupují. Pomáhá jim osvojovat si sociální dovednosti, ovlivňuje postoje vztahující se k ostatním lidem, působí na osobnost jedince, na jeho sebehodnocení, kognitivní, volní a emoční aspekty. Optimalizovat komunikaci ve školním prostředí znamená vytvářet a příznivě rozvíjet emoční a sociální klima školy.

2.3 Školní klima

Jednoznačné vymezení pojmu školní klima je složité. Školní klima je souborem různých proměnných, jež jsou specifické pouze pro určitou školu a vznikají v dlouhodobém procesu. Školní klima odráží školní život, který je typický pro danou školu. Zahrnuje celkové prostředí ve škole a jeho kvalitu.

Do školního klimatu dle Grecmanové zahrnujeme *ekologický rozměr*, to jest materiální vybavení a estetický vzhled školy. *Společenský rozměr* - kompetence osob, jež mají důležitý vliv na činnost školy. *Sociální rozměr* obnáší způsob komunikace a spolupráce mezi jednotlivými členy a skupinami, naučené vzorce chování a vztahů uvnitř skupin a v neposlední řadě i *kulturní rozměr*, který obsahuje hodnotové vzory, normy, veřejné mínění, odborné znalosti, poznávací a hodnotící přístupy, jež se ve škole prosazují.³⁶

Čapek vidí školní klima jako souhrn subjektivního hodnocení tvůrců a konzumentů klimatu, jimiž jsou především žáci, studenti a pedagogický sbor. Tento subjektivní pohled je zaměřen na to, jak se žáci v dané škole či třídě cítí, zda rádi chodí do školy, jak se cítí o přestávkách, zda hodnotí vybavení školy kladně. Pro pedagogický sbor je důležité vnímat pozitivně kompetentnost ředitele školy. Klimatem školy rozumíme sociální vztahy, které vládou mezi účastníky vzdělávání, jejich vzájemnou komunikaci, prožitky a emoce z těchto vztahů vyplývající a také to, jak je vnímáno prostředí, v němž se nachází.³⁷

---

³⁵GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. s. 11

³⁶GRECMANOVÁ, H., HLOUŠOVÁ, D. a kol. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 1998. s. 34

³⁷ČAPEK, R. *Třídní klima a školní klima*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. s. 134

Výkladový slovník z pedagogiky mám, říká, že klima školy je „*vyjádření kvality sociálních, interpersonálních vztahů a prožitků těchto vztahů učitelů, žáků i ostatními zaměstnanci školy.*“³⁸

Mareš konstatuje, že klima školy je ovlivňováno nejenom účastníky vzdělávání, žáky a učitelským sborem, ale i školní třídou a jejími podskupinami, vztahy mezi učitelem a třídou, vztahy mezi třídami stejného ročníku i mezi rozdílnými ročníky, dále pak sestavou žáků a učitelů volitelných předmětů a složením účastníků zájmových a sportovních kroužků. Svoji ochotou či neochotou také ostatní zaměstnanci školy jako například školník, administrativní pracovnice, údržbář ovlivňují školní klima. I rodiče, ať už přímo či nepřímo působí na školní klima.³⁹

Spilková v časopise *Moderní vyučování* v článku „*Klima školy je zásadním aspektem pro utváření osobnosti dítěte*“, charakterizuje školní klima jako, prostředí, v němž se nachází společně nejenom žáci, učitelé, zástupci vedení školy, ale i nepedagogičtí pracovníci – kuchaři, školník, uklízečky. Školní klima odráží to, jak se tito jednotliví členové v tomto společném prostředí cítí, jaké mezilidské vztahy se mezi nimi vytvářejí. A zda v tomto prostředí existují obecně uznávané hodnoty, podle nichž se lidé pak chovají a jednají. Dále pak vyzdvihla problém, že je u nás nemálo učitelů a ředitelů škol, kteří jsou spíše zaměřeni na kognitivní výsledky vzdělávání žáků. Je opomíjen důležitý význam školy pro rozvoj žákovy osobnosti. Dle jejího názoru je „*výrazně nedoceněn význam sociálně emocionálního klimatu školy pro socializaci dítěte (ta patří ke klíčovým úkolům školy), pro kultivaci jeho sociálních dovedností, pro emocionální a volní rozvoj, pro utváření postojů, hodnot, sebevědomí a sebeúcty dítěte*“. Tento problém by mohl být odstraněn tím, že by učitelé měli převzít větší odpovědnost za osobnostní a sociální rozvoj žáků, měli by se snažit vytvářet příznivé podmínky pro jejich kvalitní rozvoj, hledat příčiny nezdarů a společně s žákem je řešit. Přemýšlet o tom, co a jak dělat lépe, aby šli věci správným směrem. Hledat odpovědi na otázky, proč se u žáků projevuje nekázeň, lhostejnost, nezáměr, nuda, šikana, agrese vůči druhým.⁴⁰

---

³⁸KOLÁŘ, Z. A kol. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 2012. s. 62

³⁹MAREŠ, J. In ČAPEK, R. *Třídní klima a školní klima*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. s. 134

⁴⁰ Rodiče vítání. Klima školy má zásadní vliv na to, jak se děti učí. [online]. 2. května 2013. [citováno 17. března 2014]. Dostupné z: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/klima-skoly-ma-zasadni-vliv-na-to-jak-se-deti-uci/>

Škola je místem, kde dochází k intenzivnímu sociálnímu učení. Dochází zde ke vzájemné podmíněnosti vztahů. *„Žáci si velice dobře všímají, jak se k sobě dospělí chovají, slyší, jak mezi sebou nebo o sobě mluví, jak ředitel mluví s učiteli, jak učitelé komunikují mezi sebou, jak s kuchařkami, rodiči, jak reagují na sociální vztahy ve třídě, co podporují a čemu naopak chtějí v sociální oblasti zabránit, zdali učitelé spolupracují.“*⁴¹

Myslím si, že právě toto jsou aspekty, kterých si žáci velice dobře všímají při komunikaci. A právě těmito způsoby chování mohou nepedagogičtí pracovníci působit na žáky školy. Vedle významu slov je důležité, jak spolu dospělí komunikují a nejenom spolu, ale i s žáky. Jaká zvolí slova pro sdělení nějaké informace, jak se u toho tváří, jaký zaujmají postoj, držení těla, jestli je mimika ve tváři v souladu s mluveným slovem, zda při komunikaci dávají najevo nějakou míru sympatie či antipatie vůči druhé straně, zda je hovor veden v pozitivní či negativní rovině, je-li potřeba dodržování důvěrnosti sdělené informace, umění naslouchat, vzájemná úcta a respekt. Lze vyjmenovat mnoho dalších aspektů, které zahrnujeme a zohledňujeme při komunikaci s druhými lidmi. Můžeme tedy říci, že pro pozitivní ovlivňování druhých lidí, a hlavně mládeže, je žádoucí volit zdravou komunikaci. Charakteristiky zdravé komunikaci byly popsány již v kapitole dřívější, ale pro připomenutí je zopakují. Do charakteristik zdravé komunikace patří bezprostřednost reakce, kognitivní přizpůsobování, zájem o druhého, reciprocita, vhodně volený humor, podpora míry flexibility, konzistence reakcí, nezahrnování druhého přílišnou kritikou nebo velkými požadavky. To vše nám umožňuje příznivě působit na dospívajícího jedince.

---

⁴¹ Rodiče vítání. Klima školy má zásadní vliv na to, jak se děti učí. [online]. 2. května 2013. [citováno 17. března 2014]. Dostupné z: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/klima-skoly-ma-zasadni-vliv-na-to-jak-se-deti-uci/>

Podle Spilkové se školní klima vyznačuje třemi hledisky:

- **hledisko emociální** – pozitivní: jistota, důvěra, radost, pohoda,
negativní: strach, smutek, agrese, zlost, napětí, nervozita,
- **hledisko sociální** – pozitivní: ohleduplnost, vzájemná tolerance, respekt,
spolupráce, empatie,
negativní: zesměšňování, ponižování, posmívání, nepřejícnost, žalování,
přemíra soutěživosti a řevnivosti.
- **hledisko pracovní** – pozitivní: řád, dotahování úkolů a činností do konce,
pracovitost, důslednost, respektování pravidel, čínorodost,
negativní: pasivita, roztěkanost, nuda, chaos, lenost.

Mezi důležité faktory, které působí na udržování příznivého školního klimatu, patří podpora žáka učitelem. Úkolem učitele, je napomáhat žákovi při rozvíjení jeho osobnosti, povzbuzovat ho při budování jeho sebedůvěry a sebeúcty, dávat mu najevo respekt a úctu. Zajímat se o jeho problémy, názory, pocity. Respektovat jiný názor, pozitivně povzbuzovat a oceňovat a nechávat prostor pro vlastní činnost.⁴²

2.4 Sociální a vztahová stránka školních interakcí

Tato část kapitoly se zabývá sociální a vztahovou stránkou školních interakcí, která se odehrává především mezi učitelem a žákem. Jaké sociální a vztahové dovednosti uplatňuje učitel vůči žákovi. Učitel je vybaven skupinou sociálních dovedností, jež jsou součástí jeho profesních dovedností, a tyto získané sociální dovednosti uplatňuje ve vztahu k žákovi.

Akceptování osobnosti žáků, rodičů a kolegů

Přijímat každého takového jaký je. Uvědomovat si rozdílnost. Každý žák je jedinečný, snažit se oddělit projevy jeho chování od rysů vlastností jeho osobnosti. Každý jedinec má jinou schopnost osvojovat si nové poznatky, je jinak emociálně vyladěný a má jiný vztah k různým druhům motivace.

---

⁴² Rodiče vítání. Klima školy má zásadní vliv na to, jak se děti učí. [online]. 2. května 2013. [citováno 17. března 2014]. Dostupné z: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/klima-skoly-ma-zasadni-vliv-na-to-jak-se-deti-uci/>

Autenticita projevů učitele

Pro snadnou orientaci v chování je důležité autenticky projevovat emoce, postoje, názory. Chování učitele se stává modelem pro žáky, při jejich osvojování a rozvíjení sociálních dovedností. I učitel může dát najevo svůj vztek, ale je třeba, aby zvolil vhodnou formu pro školní prostředí.

Empatie

Rozvoj příznivých vztahů ve škole vyžaduje umění vcítit se do druhého, i když se s ním neztotožňují. Být empatický k přáním a potřebám, akceptovat je, zůstat sám sebou.

Naslouchání

Umění naslouchat zahrnuje schopnost porozumět neverbálním projevům, komunikativní dovednosti, být citlivý ke kontextu sociální situace.

Odlišování prožitků a pocitů od úvah, úsudků a názorů u sebe i ostatních

Každý jedinec se v určité situaci jinak cítí, jinak situaci vnímá. Není možné mu tyto prožitky racionálními argumenty vyvracet, zesměšňovat, bagatelizovat. Sociální partner spíše ocení, když budeme empaticky naslouchat.

Podporování sebekontroly a seberegulace, rozvíjení sebedůvěry a sebejistého vystupování

Rozvíjení těchto schopností je velice důležitou podmínkou zvládnání sociálních interakcí. Určitá míra sebeovládání a sebekontroly provází všechny dlouhodobé a intenzivní vztahy. U učitelů je to součást profesní výbavy a u žáků důležitá sociální dovednost, kterou je zapotřebí rozvíjet a zvládat. Školní prostředí vytváří mnoho situací, které tomu napomáhají.

Porozumění neverbálním projevům

Neverbální projevy jsou důležitým komunikačním prostředkem, významnou součástí vzájemných interakcí a vypovídají především o emocích.

Respektování a tolerování odlišného pohledu na projevy interakcí

Učitel by měl poskytovat model tolerantního pohledu na svět, rozdílné náhledy, orientovat se v nich a společně se zamýšlet nad příčinami a důsledky různých úhlů pohledu.

Rozvíjení odpovědnosti za sebe sama a za sociální prostředí, ve kterém se pohybují

Je důležité poskytnout žákům prostor pro spolurozhodování a odpovědnosti za dění ve škole. Příznivě to působí na emoční a sociální atmosféru třídy a školy.

Umění pochválit

Odměna a trest jsou součástí výchovy. Je důležité příležitost pro pochvalu aktivně vyhledávat. Je velice výchovné oceňovat nejen výsledek určitého snažení, ale způsob jeho dosažení.

Vedení ke spolupráci

Školní prostředí umožňuje mnoho situací, kde je možnost uplatnit kooperaci a zvládnání týmové práce mezi žáky. Poskytnout jim tento prostor a naučit je spolupracovat.

Vyjadřování se ke konkrétním situacím

Umět jasně pojmenovat danou situaci, vyjádřit názor na to, co je potřeba změnit či vylepšit, aby se daná situace ubírala správným směrem. Správné pojmenování problému je velmi efektivní prostředek působení.

Zvládání konfliktní situace

Složité sociální dovednosti ve škole se nevyhnou konfliktům. K důležitým dovednostem učitele patří tyto konflikty zvládat. Správné řešení konfliktů napomáhá rozvoji vztahů a naopak špatné řešení konfliktů může tyto vztahy komplikovat nebo dokonce „bořit“.

K důležitým vlastnostem a dovednostem učitele tedy patří správná komunikace, humánní vztah k žákům, kladný emoční vztah, porozumění, snaha pomoci. V komunikaci se projevují učitelovy sociální dovednosti. Pro záměrný rozvoj sociálních dovedností učitele je důležitá určitá míra učitelovy otevřenosti a sebereflexe. Schopnost uvědomit si, popsat a vyhodnotit vlastní zkušenosti v různých situacích. Pro účinnou sebereflexi je důležitá zpětná vazba, kterou poskytují například žáci ve vyjadřování názorů na výuku a hodnotící pohledy kolegů.⁴³

---

⁴³ GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. s. 58

Ovlivňování druhých při interakci

Povahu sociální interakce určují kladný mezilidský vztah a společná činnost. V průběhu každé sociální interakce dochází k vnímání člověka člověkem, k výměně informací mezi lidmi a k vzájemnému, ovlivňování. Svou přítomností na druhé lidi působíme, ovlivňujeme je, a to i v případě, že nemáme v úmyslu, jakkoli na ně působit.

Osoby, s nimiž jsme v interakci, ovlivňujeme:

- a) svou přítomností,*
- b) tím, jak se chováme (tj. řečí svého těla) a co děláme (svými činy),*
- c) tím, co a jak říkáme (obsahem i způsobem své řeči).⁴⁴*

Ovlivňování přítomností

Naše pouhá přítomnost působí na druhé lidi, ovlivňuje je. Žáci se chovají jinak, když je v místnosti přítomen učitel, než když tam není přítomen.

Ovlivňování partnera „řečí těla“ a činy

Na druhé lidi působíme neverbálními projevy, do kterých patří výraz obličeje, pozice těla, gesta, mimika, úprava zevnějšku. Vědomě nebo nevědomě napodobujeme lidi, kteří jsou populární, mají vyšší společenské postavení, s jejich způsoby chování a jednání se ztotožňujeme.

Vliv souhlasného tělesného postoje – větší vliv na sebe mají lidé, kteří při hovoru zaujímají souhlasné tělesné postoj.

Vzdálenost partnerů při rozhovoru – je-li vzdálenost mezi jednajícími partnery příliš velká nebo příliš malá, má to negativní vliv na průběh jednání. Při komunikaci je důležité respektovat osobní prostor partnera.

Kontakt očima – kontakt očí je při komunikaci velice důležitý, z pohledu očí se je možné mnoho vyčíst. Ten, kdo nás chce ovlivnit, se na nás dívá jinak, než ten komu o to moc nejde. Dívá se častěji a déle a jeho pohled do očí přesahuje polovinu vzájemné interakce.

---

⁴⁴ VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I*. IMS, 2010. s. 79

Ovlivňování partnera řečí

Při komunikaci můžeme svou řečí ovlivnit názory, přesvědčení a postoje druhých lidí. Změnu názoru lze snadno ovlivnit, ale přesvědčení nelze tak lehce změnit.

Chválení a hrozba trestem nebo trestáním

Odměňováním posilujeme žádoucí chování, i to které se žádoucímu blíží. Účinnějším prostředkem pro změnu chování je odměňování než trestání.

Ovlivňování příkazy a zákazy

Toto ovlivňování druhých lidí se uplatňuje především při řešení krizových a vypjatých situací. Všichni se musí podřídit příkazu toho, kdo za řešení krizové situace odpovídá. Při ovlivňování názorů, postojů a přesvědčení v demokratické společnosti je ovlivňování příkazy a zákazy méně účinné a z psychologického hlediska citlivou záležitostí. Je nutné nejdříve vysvětlit, jaké důvody nás vedly k zákazu.

Slibování a vyhrožování

Ten, kdo nám něco slíbil a pak nesplnil, ztrácí naši důvěru, kterou pak obtížně získává zpět. Vyhrožování se dotýká našeho sebevědomí a naší lidské hodnoty. Slibování a vyhrožování nejsou vhodné prostředky při ovlivňování lidského chování.

Sugestivní ovlivňování

U tohoto druhu ovlivňování jde o snahu vsugerovat druhému svůj názor, vůli.

Kladení otázek

Kladením otázek můžeme druhého ovlivnit tím, že ho vyprovokujeme k přemýšlení a přehodnocení jeho názorů, případně postojů.

Vysvětlování a poučování

Nikdo nemá rád neustálé poučování a vysvětlování. Tento způsob ovlivňování také není příznivě vnímán.

Vyjádření souhlasu a nesouhlasu

Vyjádřením souhlasu posílíme, potvrdíme správnost chování. Souhlasem nebo nesouhlasem ovlivňujeme druhé lidi.

Manipulace

Svou vůli vnucuje manipulátor manipulovanému a bere mu tak možnost vytvořit si svoji osobní samostatnost a tím ho poškozují. Manipulaci není snadné ihned rozpoznat.⁴⁵

2.5 Sociální dovednosti získané sociální interakci ve škole

Žáci se ve školním prostředí setkávají s pedagogy i s ostatními pracovníky školy, s nimiž přichází do kontaktu a vzájemných interakcí. Děje se to ve specifickém prostředí, v určitých situacích a atmosféře. Vlivem těchto interakcí dochází k sociálnímu učení a k rozvíjení sociálních dovedností, které jsou důležité pro další rozvoj jedince. Školní prostředí je velice příznivé pro možnost získávání, rozvíjení a upevňování těchto sociálních dovedností.

Sociální dovednosti, které jsou možné osvojit si ve školním prostředí:

- **rozvoj komunikačních a jiných sociálněpsychologických dispozic** – možnost vyzkoušet si v relativně bezpečném prostředí nové dovednosti, aniž by hrozily sankce,
- **kultivovaná dovednost sebereflexe sebe samého i druhých** - jaká je zpětná vazba na informace, které o sobě vysíláme, a jak přijímáme sdělení druhých,
- **odhalování silných a slabých stránek v jednání s lidmi** – zvyšovat míru vlastní kompetence, stimulovat osobní rozvoj, porozumět vlastnímu jednání v určitých sociálních situacích a mít toleranci k sobě i k druhým,
- **kultivované vyjadřování a přijímání emocí** – přijmout různé emoce a regulovat formu jejich projevu,
- **rozvoj citlivosti k neverbální komunikaci** – porozumění neverbálních signálů při komunikaci můžeme zlepšit sebeobranu před špatným pochopením a zneužitím tohoto druhu komunikace,
- **rozvoj specifických sociálních dovedností mimo školu v každodenním životě** - dochází k efektivnímu zvládnutí sociálních dovedností mimo školu v souvislosti s konkrétními interpersonálními situacemi ve škole,

---

⁴⁵ VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I.* IMS, 2010. s. 78-82

- **zmenšení rozporu mezi navenek vysílanými signály a vnitřním naladěním** – sladěním neverbální a verbální komunikace, odstranění matoucích signálů, které by mohly způsobit konflikt,

- **porozumění mezi různými skupinami či sociálními vrstvami** – schopnost vnímat a přijímat různé odlišnosti socioekonomických, profesních vrstev, generační různost postojů hodnot, s nimiž jedinec přichází do kontaktu. Tyto informace různého druhu registrovat a nehodnotit ve smyslu horší – lepší, možnost rozhodovat se svobodněji o úpravě vlastních postojů a být tolerantní k odlišným normám. Toto je velice důležité u dospívajících, kdy si vytváří vlastní osobní hierarchii hodnot.⁴⁶

Sociální dovednosti získané ve školním prostředí žák uplatňuje i v běžném životě. Umožňují mu lépe se orientovat a zařadit se do fungování společnosti.

---

⁴⁶GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. s. 46

3 NEPEDAGOGICKÝ PRACOVNÍK STŘEDNÍ ŠKOLY

Tato kapitola obsahuje charakteristiku středoškolského studenta z pohledu jeho vývojového období, za účelem objasnění změn, ke kterým v tomto úseku života dochází. Dále kapitola zahrnuje charakteristiku nepedagogického pracovníka a jeho místo v organizační struktuře školy a možnost kontaktu a komunikace s nepedagogickým pracovníkem.

3.1 Charakteristika středoškolského studenta

Středoškolského studenta bychom dle vývojového období jedince zařadili do střední a pozdní adolescence. Toto období můžeme vymezit od 15 do 20 let. Každé vývojové období člověka má svá specifika. A ani u vývojového období adolescence tomu není jinak. Adolescence je proces postupného přechodu z období dětství do období dospělosti, které se vyznačuje velkými psychickými i fyzickými změnami. Určité časové vymezení a specifika tohoto období jsou u jednotlivých autorů různá. Obecně se pojem adolescence nahrazuje pojmem mládí. Tento životní úsek člověka se většinou datuje od 15 do 20-22 let. Jeho začátek je spojován s plnou reprodukční schopností a závěr s ukončením tělesného růstu. Velice důležitým hlediskem pro ukončení adolescence je psychologické hledisko, kdy se adolescent stává samostatným, nezávislým a utváří se jeho osobní autonomie. Postupně přebírá role dospělého, ukončuje vzdělávání a dosahuje určité pracovní kvalifikace.⁴⁷

Období adolescence můžeme podle Macka rozdělit na tři fáze:

- *časnou adolescenci - v časovém rozmezí zhruba 10(11)- 13let,*
- *střední adolescenci - vymezenou přibližně intervalem 14-16 let,*
- *pozdní adolescenci - od 17 do 20 let, popřípadě i mnohem déle.*⁴⁸

---

⁴⁷ MACEK, P. *Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. s. 11

⁴⁸MACEK, P. *Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. s. 28

Charakteristické rysy adolescence.

V tomto období dochází především k vyhraňování osobnosti a stabilizaci sebepojetí. Jedinec si utváří určité povahové vlastnosti. Otázky týkající se vlastního „já“ jsou stále více v popředí jeho zájmu. Dospívající hledá sám sebe, stále hodnotí své sebevědomí a sebeoceňování. Zaujímá různé společenské role a vstupuje do nich. Při kontaktu s lidmi v těchto rolích v různých situacích experimentuje a sleduje reakce, které vzniknou, a to nejen ve vztahu k dospělým, ale i k vrstevníkům. Svoji pozornost zaměřuje na vztahy mezi lidmi a na to, jak se v těchto vztazích bude umět prosazovat. Jeho poznávací procesy, jako jsou představitivost, zobecňování a především schopnost vidět příčinnou souvislost v určitých situacích jsou stále více na úrovni dospělého člověka. Dalším podstatným rysem adolescence je včleňování se do užších a širších společenských vztahů (socializace). Škola je institucí, která se velkým dílem podílí na socializaci jedince. Pomáhá nejdříve jedinci začleňovat se do užších společenských vztahů a pak na základě získaných zkušeností z těchto vztahů se začlenit do širších společenských vztahů. Společenské začleňování je usnadněno určitou pravidelně se opakující činností ve škole, při níž je možno sociální zkušenosti získávat, upevňovat a pak využívat v jiném sociálním prostředí. Nároky a společenské požadavky se postupně zvyšují. Stále častěji jsou totožné s těmi, které jsou kladené na dospělého člověka, jako jsou zodpovědnost, cílevědomost, mravní vyhraněnost. Sociální postavení dospělosti není ještě ustálené. Je to období přechodné, kdy adolescenti nejsou ještě dospělými, a ani dětmi.⁴⁹

Dospívání lze tedy charakterizovat jako generační přechod od mládí k dospělosti, během kterého se proces sebeuvědomování mění v proces sebeurčení.⁵⁰

3.2 Charakteristika nepedagogického pracovníka

Nepedagogičtí pracovníci jsou nedílnou součástí školního prostředí. Bez jejich práce by nebyl chod školy možný. Škola je především vzdělávací institucí, ale také, jak již bylo zmíněno v textu výše, je institucí, která se podílí velkým dílem na začleňování mladého dospívajícího jedince do širších společenských vztahů a pomáhá, orientovat se v těchto vztazích, a pokud možno, plně se zařadit do fungování společnosti. Vše, co se ve školním

---

⁴⁹TAXOVÁ, J. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. s. 72

⁵⁰ALAN, J. *Etapy života očima sociologie*. Praha: Panorama, 1989. s. 155

prostředí odehrává při interakcích, mladý člověk velice dobře vnímá, posuzuje. Velice dobře vnímá chování druhých lidí a dělá si podle toho svoje úsudky a závěry.

Nepedagogický pracovník při přípravě na své povolání nebyl vzděláván v oblasti výchovného působení na jedince, jako je tomu u pedagogů. Pro výkon své práce byl vybrán na základě své odborné kvalifikace, kterou musel prokázat u výběrového řízení na danou pozici. Zajisté se kladl menší důraz na to, jaké jsou jeho prosociální dovednosti. To znamená, jak je schopen vycházet a komunikovat s ostatními lidmi, zda je individualista nebo je schopen spolupráce v týmu, zda je vstřícný, empatický, pozitivně naladěný, je ochoten pomoci jinému člověku bez očekávání odměny. Kladné prosociální schopnosti nám umožňují chovat se k ostatním tak, aby se rozvíjely pozitivní vztahy mezi lidmi. Nepedagogický pracovník vychází při komunikaci s ostatními lidmi ze své přirozenosti. Byl vychováván v určitém prostředí s určitými požadavky výchovy na jeho osobu, což ho zajisté ovlivnilo v dalším období jeho života. Má za sebou určité životní zkušenosti, rozvinuté povahové vlastnosti, které jsou již v jeho věku stabilní a těžko měnitelné, má naučené způsoby jednání. To vše jsou aspekty, které se podílí na tom, jak se nepedagogický pracovník ve školním prostředí prezentuje navenek. Zda je vstřícný, pozitivní nebo naopak odmítavý, nepřátelský. A protože je nedílnou součástí školního prostředí, i on se stává pro studenty přínosným při jejich procesu socializace.

3.3 Nepedagogický pracovník v organizační struktuře školy

Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové, ve které provádím své výzkumné šetření, se svou organizační strukturou liší z důvodu svého zaměření od ostatních typů středních škol. Škola je podřízena a přímo řízena zástupcem náměstkyně ministra obrany – personálním ředitelem MO. Správu školy vykonává zástupce ředitele – ředitel odboru personální politiky a vzdělávání. Zřizovatelem školy je Ministerstvo obrany ČR. Škola byla zřízena rozkazem MO ČR č. 15 ze dne 3. dubna 1996, zápisem do rejstříku středních škol pod názvem Střední technická škola MO v Moravské Třebové. Současný název „Škola Československé obce legionářské“ nese od 1. června 2006.

Vedoucí funkci školy zastává velitel školy. **Velitel školy** je přímo podřízen zástupci náměstkyně ministra obrany-personálnímu řediteli MO a je přímým nadřízeným všech příslušníků a zaměstnanců školy. Současně je velitelem samostatného dislokačního místa Moravská Třebová. Veliteli školy je přímo podřízen **zástupce velitele školy**. Plní úkoly

podle velitele školy v oblastech, které mu stanoví. Prvním zástupcem velitele je **náčelník štábu**, který je přímým nadřízeným všech příslušníků a zaměstnanců školy. Mimo jiné je odpovědný za řízení, velení a koordinované plnění úkolů v rámci školy s působností do celé organizační struktury školy a vojenských zařízení v rámci Samostatného dislokačního místa Moravská Třebová. Veliteli je přímo podřízen **vrchní praporčík**, který odpovídá za připravenost, organizovanost, morální stav, vnější vzhled a vojenské vystupování příslušníků hodnostního sboru praporčíků VSS a VOŠ MO, praporčíků, poddůstojníků a mužstva dálkového studia, VOŠ MO, žáků VSS MO a posluchačů kurzů.

Personální pracoviště – je přímo podřízeno veliteli školy a je jeho výkonným orgánem pro zabezpečení personální a evidenční práce. Organizační strukturu personálního pracoviště tvoří personalistika pro práci s vojáky z povolání, žáky a studenty a personalistika pro práci s občanskými zaměstnanci.

Finanční skupina – je přímo podřízenou odbornou složkou velitele školy. Odpovídá za celkový stav finančního hospodaření školy, za hospodárné a efektivní využívání rozpočtových prostředků a jiných zdrojů.

Organizační a plánovací oddělení – je organizačním prvkem školy pro oblast plánování, organizování, řízení a kontrolní činnost režimu života, dozorčí a ochranné služby, rozborové činnosti s působností do celé organizační struktury VSS a VOŠ MO a samostatného dislokačního místa. Je přímo podřízeno náčelníku štábu. Zabezpečuje úkoly spojené s evidencí, ubytováním osob na služebních cestách.

Oddělení logistiky – realizuje komplexní logistické zabezpečení školy. Podílí se na logistickém zabezpečení dalších zařízení resortu MO v SDM Moravská Třebová.

Školní prapor - je organizačním prvkem VSS a VOŠ MO zahrnujícím žáky čtyřletého denního studia, tříletého dálkového studia, studenty VOŠ MO, vojáky v činné službě a občanské zaměstnance studující v různých kurzech. Mimo jiné je úkolem školního praporu zabezpečit podmínky pro celodenní vzdělávání, organizovanost režimu a využití volného času v době mimo vyučování studentů. Školní prapor je tvořen 1. školní rotou, 2. školní rotou a skupinou humanitních služeb, která se skládá z vedoucího skupiny, produkčního, programově kulturního výchovného pracovníka a pedagoga volného času.

Posádkové zdravotní zařízení – zajišťuje zdravotní službu pro žáky a zaměstnance školy, dále pak pro bývalé zaměstnance a civilní osoby, které jsou registrované u Vojenské zdravotní pojišťovny.

Provozní středisko – řeší záležitosti provozního a technického rázu.

Stravovací zařízení – zajišťuje celodenní stravování žáků. Odběr snídaní, obědů a večeří je pro všechny žáky povinný.

ASPO – zajišťuje organizaci a ubytování žáků na domově mládeže.

Služba zajišťující úklid školních prostor

Dozorčí a ochranná služba (vrátnice) – zajišťuje ochranu a zabezpečení objektu ⁵¹

3.4 Interakce nepedagogických pracovníků se studenty

Abychom nastínili interakci žáků s nepedagogickými a pedagogickými pracovníky, je třeba se seznámit s náplní všedního dne studentů. Režim dne studentů probíhá podle denního řádu. Žáci školy jsou rozděleni do dvou školních rot, a to 1. školní roty a 2. školní roty. Režim dne je u obou školních rot téměř totožný, liší se pouze v časech odchodu na snídani, oběd, večeři, aby byl zajištěn plynulý výdej stravy.

Den žáků začíná v šest hodin. Po budíčku a osobní hygieně následuje pod vedením velitelů čet hromadný nástup a kontrola počtů na chodbě domova mládeže. Po kontrole stále pod vedením velitelů čet žáci hromadně odchází na snídani. Zde dochází k prvnímu kontaktu s nepedagogickými pracovníky. Jedná se o dva kuchaře, kteří vydávají stravu, a pracovníci kantýny. Někteří žáci přichází na snídani dříve, a to ti, kteří mají zdravotní problémy, aby mohli co nejdříve odejít na ošetrovnu. Ze snídaně odchází individuálně a shromažďují se na nástupišti školního praporu, aby pak pod vedením velitele roty odešli na nástup, vedený velitelem školního praporu. Po ukončení nástupu žáci odchází na výuku, kde už jsou pod vedením pedagogických pracovníků. Během odchodu na výuku mohou na chodbách přijít do velmi krátkého kontaktu s pracovníky, které zajišťují úklid školních prostor. Při výuce v době přestávek přichází žáci do kantýny pro drobný nákup. V době oběda je opět hromadný nástup pod vedením velitelů rot a společný odchod do jídelny. Zde se opět setkají s kuchaři a pracovníky kantýny. Školní výuka končí v 14:15 hodin. Každé pondělí probíhá odpolední výuka. V úterý mohou někteří žáci odejít na účelové vycházky. Ze školy odchází ve vojenské uniformě a účel vycházky musí být zdůvodněn. Při odchodu i příchodu se dostávají do kontaktu s dozorčí směnou vrátnice školy.

---

⁵¹Organizační řád Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové č. j. 209/4190-2013. Výtisk jediný, s. 53.

Ve středu od 14:20 – 15:00 hodin vedou velitelé čet odborný výcvik (chemická, pořadová, zdravotní příprava), které se musí zúčastnit všichni žáci. Ve čtvrtek po výuce žáci provádí hospodářský den – důkladný úklid svých pokojů. Každý den po splnění těchto povinností až do odchodu na večeri mají žáci osobní volno. Toto osobní volno vyplní dle svého uvážení, a to buď individuálně – sport, hry, četba, nebo hromadně pod vedením metodika volného času, který má pedagogické vzdělání. Dále pak mohou zajít do školní knihovny, kde se setkají s knihovnicí. Od 18 hodin mohou žáci po splnění všech svých povinností odcházet na vycházky, které trvají do 21 hodin. Ve 21:10 hodin je opět hromadný nástup na chodbě domova mládeže za účelem kontroly počtu žáků. Ve 21:45 hodin je večerka.

3.5 Pracovníci s přímým a nepřímým kontaktem se studenty

Z výše uvedeného přehledu pracovníků v organizační struktuře školy lze rozdělit nepedagogické pracovníky na ty, kteří s žáky přicházejí do kontaktu velice často, a na ty, s nimiž žáci během svého čtyřletého studia téměř nekomunikují. S přihlédnutím k tématu své práce se zaměřím na ty nepedagogické pracovníky, již se studenty přicházejí do kontaktu často, jelikož takové pracovníky mohou žáci lépe vnímat a hodnotit. Jsem si ale vědoma toho, že i osoby, s kterými nejsme v přímém kontaktu, nějakým způsobem hodnotíme a vnímáme. Všimáme si jejich neverbálních projevů a způsobu, jak komunikují s ostatními lidmi. Avšak užití mluveného slova dává větší možnost na jinou osobu působit, umožňuje druhé straně si o vás vytvořit názor, lépe vás poznat, ztotožnit se nebo být naopak v rozporu s vašimi názory a postoji.

Z uvedeného přehledu tedy vyplývá, že žáci jsou, mimo dobu určenou na školní výuku, vedeni veliteli čet a tito velitelé mají pedagogické vzdělání. Nejčastěji přicházejí do kontaktu s nepedagogickými pracovníky stravovacího zařízení. Musí se s nimi setkat třikrát denně (odběr stravy je povinný pro všechny žáky školy). Během výdeje stravy mají možnost žáci komunikovat s personálem stravovacího zařízení. Součástí jídelny je i kantýna, kde mohou žáci nakupovat během výdeje stravy. Kantýnu navštěvují také o přestávkách a ve svém osobním volnu. Tady je komunikace se studenty velice častá. Za pracovníky zdravotního zařízení odchází žáci pouze za účelem vyšetření svého zdravotního stavu nebo vyřešení zdravotního problému a ve velice výjimečných případech, je-li jejich zdravotní stav závažnější, zůstávají ležet na lůžkovém oddělení. Při odchodu na stravu a během přestávek mohou žáci v prostorách chodeb školy potkat pracovnice zabezpečující úklid těchto prostor. I zde je možnost ke komunikaci a někteří studenti toho využijí a nejde

pouze o zdvořilostní pozdrav. V době svého osobního volna se mohou zapojit do činnosti, kterou nabízí metodik volného času, nebo toto volno strávit dle svých individuálních zájmů. Mohou navštívit i knihovnu a tam komunikovat s knihovnicí. Do skupiny nepedagogických pracovníků, již se setkávají s žáky poměrně často, zařadím i pracovníky dozorčí směny, tedy vrátné. Škola se nachází v uzavřeném prostoru a vstup do ní je možný pouze s příslušným povolením a přes vrátnici.

Do skupiny nepedagogických pracovníků s méně častým kontaktem s žáky zařadím dva řidiče autobusu, kteří jsou zaměstnanci školy a jejich náplní práce je odvézt studenty na místa určení dle potřeb školy. Dále pak pracovníky ubytovacího zařízení.

S ostatními pracovníky školy z úseku velení školy, personálního pracoviště, finanční skupiny, organizačního a plánovacího oddělení, oddělení logistiky, provozního střediska se žáci setkávají zřídka. V těchto případech se nejedná o každodenní styk, ale jde spíše o jednorázovou návštěvu obvykle za účelem vyřízení nějaké své záležitosti, jež je v kompetenci příslušného pracovníka.

Moje výzkumné šetření je tedy zaměřeno na ty nepedagogické pracovníky, již přiházejí s žáky do vzájemného kontaktu – interakce, nejčastěji. Tyto pracovníky mohou žáci lépe vnímat a hodnotit než ty, s nimiž se stýkají zřídka.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Současnost a historie vojenské školy v Moravské Třebové

Výzkumné šetření bylo prováděno ve Vojenské střední škole a Vyšší odborné škole Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Posláním této školy je výchova všestranně připravených profesionálů v duchu bohatých vojenských a demokratických tradic. Zřizovatelem školy je Ministerstvo obrany České republiky. Absolventi základní školy zde mohou studovat obor Technické lyceum a obor Elektrotechnika formou čtyřletého denního studia. Pro vojáky z povolání a občanské zaměstnance resortu Ministerstva obrany, kteří vlastní výuční list, je umožněno studium oboru Podnikání formou tříletého dálkového studia. Škola v rámci celoživotního vzdělávání zajišťuje jazykové kurzy anglického jazyka dle normy STANAG 6001 SLP 1 a 2, kurzy výpočetní techniky pro začátečníky a pokročilé a rekvalifikační kurzy.⁵²

Obrázek 1 Znak VSS a VOŠ MO

Škola od roku 2006 nese čestný název „Škola Československé obce legionářské“. Avšak historie školy je datována o mnoho let dříve. Již v roce 1914 vzhledem k situaci v té době bylo rozhodnuto vybudovat v Moravské Třebové barákový tábor určený jako lazaret rakousko-uherské armády a záchytný tábor. Od roku 1917 se tábor stával postupně útočištěm uprchlíků z Haliče. Vojenská tradice školy se začíná psát od roku 1934, kdy Okresní hejtmanství v Moravské Třebové požádalo 13. prosince vládu ČSR o umístění vojenské jednotky ve městě. Na základě vládního usnesení ministerské rady, bylo

---

⁵²Výroční zpráva Vojenské střední školy MO v Moravské Třebové. Školní rok 2012/2013. [citováno 5. října 2014]. Dostupné z: <http://www.vsmt.cz/files/2012-13/vyrocní-zprava-2013-vss.pdf>.

rozhodnuto dnem 1. 9. 1935 zřídit v Moravské Třebové Státní vojenské reformní reálné gymnázium (SVRRG). Existence první školy tohoto typu v ČSR netrvala dlouho. Vzhledem k historické nutnosti v roce 1938, kdy podpisem mnichovské dohody došlo k začlenění území Moravskotřebovska v rámci Sudet do německé říše, byla v říjnu 1938 činnost školy postupně ukončena. Chovanci odešli do Hranic na Moravě a tam pokračovali ve studiu na Vojenské akademii. Areál byl převzat složkami německé branné moci a do roku 1941 zde probíhal výcvik sudetských Němců pro vojenskou službu. Od léta 1941 se stal areál útočištěm francouzských, jugoslávských a britských důstojnických zajatců. Prostory školy po odchodu zajatců se staly majetkem filiálky firmy Telefunken Fabrik, která vyráběla elektrosoučástky pro letecký průmysl.

Obrázek 2 Pohled na město Moravská Třebová⁵³

V roce 1945 končí válečné využití areálu vojenské školy. V září téhož roku došlo k vytvoření velitelství 1. tankového sboru v Moravské Třebové. Etapa působení tankových jednotek v barákovém táboře byla ukončena rokem 1949.

---

⁵³ M. TŘEBOVÁ. <http://www.mtrebova.cz/> [online]. [cit. 10. 11. 2014]. Dostupný na WWW: http://www.images.atlasceska.cz/images/kalendaracki/velka/8753/v30305_moravska-trebova.jpg

K obnově vojenského školství v Moravské Třebové došlo v září 1949, kdy na základě rozkazu ministra národní obrany byla zahájena činnost školy pod novým názvem Vojenská škola Jana Žižky z Trocnova. Tento název nesla škola až do roku 1969, kdy došlo k zrovnoprávnění vojenské školy s civilními školami. Od školního roku 1969/70 se škola stává Vojenským gymnáziem Jana Žižky z Trocnova (VGJŽ), a to až do roku 1996. Po tomto roce došlo s celkové reorganizace AČR a v této souvislosti i ke zřízení Střední technické školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Současný název nese škola od roku 2006, kdy po udělení akreditace vzdělávacího programu pro Vyšší odbornou školu Ministerstva obrany v Moravské Třebové byl 1. června název školy upraven na Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola v Moravské Třebové.⁵⁴

Čtyřleté denní studium v současné době studuje 361 žáků z toho 74 dívek a 287 chlapců.

Obrázek 3 Areál školy⁵⁵

---

⁵⁴70 let vojenského školství v Moravské Třebové. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informačních služeb, 2005, s. 9-35.

⁵⁵ VSŠ A VOŠ MO. Ročenka 2010 [online]. [cit. 12. 11. 2014]. Dostupný na WWW: www.vsmt.cz

Významní absolventi školy:

Brigádní generál. Ing. Oldřich Kubát – bývalý náčelník Vojenské policie.

Generálmajor. PhDr. Antonín Rašek – bývalý náměstek ministra obrany pro sociální a humanitární věci a ředitel Institutu pro strategická studia v letech 1990-1993.

Armádní generál v zál. Ing. Jiří Šedivý – bývalý náčelník Generálního štábu Armády České republiky.

Generálporučík Ing. Josef Bečvář – první zástupce náčelníka Generálního štábu Armády České republiky.

Metodologické východiska

Metodu kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření jsem zvolila vzhledem k problému, který chci zkoumat. Jádrem kvantitativně orientovaného výzkumu jsou hypotézy. Ověřováním, testováním hypotéz se rozhodujeme, zda můžeme vyslovenou hypotézu přijmout či odmítnout. Rozhodnout o tom, zda bude hypotéza přijata, můžeme na základě sběru dat, jejich třídění, zpracování a vyhodnocení. Data ve výzkumu získáváme empirickými metodami, mezi které patří i dotazník.⁵⁶

Jak uvádí ve své publikaci Maňák, dotazník se nejčastěji využívá v sociologii, ale své uplatnění má i v jiných společenských vědách, jako například v pedagogice a psychologii. Použitím dotazníku získáváme informace od větší skupiny osob, s nimiž nejsme v osobním kontaktu. Dotazník je tedy určen pro hromadné šetření obtížně dostupných faktů a získání statistických dat. Otázky v dotazníku jsou standardizované a přesně formulované, respondentům předkládané v písemné formě za účelem zjištění specifických údajů, postojů, názorů, mínění.⁵⁷

Metodu dotazníkového šetření jsem se rozhodla zvolit pro její rychlost zpracování a získání potřebných údajů pro výzkum od velkého množství respondentů. Sběr dat byl tedy proveden metodou dotazování na základě vlastního, pro tyto účely vytvořeného dotazníku. Empirická data získaná z dotazníků byla anonymní. Dotazník obsahuje 15 otázek z toho je 14 otázek uzavřených, u 13 otázek bylo možno vybrat jednu odpověď z nabízených možností a u otázky č. 4 jsem dala možnost výběru dvou odpovědí. V dotazníku je poslední patnáctá otázka polouzavřená, zde mohli respondenti vyjádřit svůj názor k dané otázce. Nejprve jsem provedla malý předvýzkum, abych zjistila, zda je dotazník pro respondenty srozumitelný. Po malé úpravě následovala distribuce. K zjištění absolutní četnosti jednotlivých možných odpovědí byla použita čárková metoda. Po zjištění absolutní četnosti bylo možné stanovit i procentuální četnost. Získané údaje byly zapsány do tabulek a graficky znázorněny.

Pro interpretaci získaných dat byly použity metody – analýza, syntéza a komparace (srovnávání).

---

⁵⁶ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 19

⁵⁷ MAŇÁK, Josef. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. 1. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 1994, Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 81. s. 50

Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak nepedagogický pracovník působí na studenta střední školy při jeho socializaci. Práce je zaměřena na skutečnost, jak studenti nepedagogické pracovníky vnímají, jak je hodnotí. Naznačuje, s kterými nepedagogickými pracovníky studenti komunikují, zda má student důvěru v nepedagogického pracovníka. Součástí socializace je i působení na člověka prostředím, ve kterém se nachází, proto je šetření zaměřeno i na to, jak studenti vnímají pracovní prostředí a mezilidské vztahy u nepedagogických pracovníků. A také na to, je-li nepedagogický pracovník na pozici prodavačky v kantýně z důvodu časté komunikace se studentem, pro něj nějakým způsobem významnější součástí prostředí, ve kterém se student nachází, než kdyby byla tato pozice nahrazena automatem na jídlo a pití.

Popis zkoumaného vzorku

Pro sběr potřebných dat byl použit pro tyto účely vypracovaný dotazník, který byl určen pro žáky Střední vojenské školy a Vyšší odborné školy v Moravské Třebové. K vyplnění dotazníku jsem s pomocí velitelů rot oslovila žáky všech ročníků. Velitelé rot jim při nástupu náhodným výběrem rozdali dotazníky k vyplnění. Celkem bylo distribuováno touto cestou 100 dotazníků. Dotazník vyplnilo 27 žáků prvního ročníku (27%), 46 žáků druhého ročníku (46%), 18 žáků třetího ročníku (18%) a 9 žáků čtvrtého ročníku (9%). Všechny dotazníky byly odevzdány.

Stanovení hypotéz

Za účelem splnění vytčeného cíle byly stanoveny celkem tři hypotézy.

Hypotéza 1: Studenti mají větší důvěru k těm nepedagogickým pracovníkům, s kterými přijdou během dne do kontaktu častěji, než k těm, které vidí jen zřídka.

Hypotéza 2: Studenti si při komunikaci s nepedagogickými pracovníky všimají více jejich pracovního prostředí, než mezilidských vztahů, které mezi nimi vládnu.

Hypotéza 3: Studenti upřednostňují z důvodu možnosti osobního kontaktu a komunikace spíše nepedagogického pracovníka v provozu, než techniku, která nahrazuje lidský faktor.

4.2 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Tato část kapitoly je zaměřena na vyhodnocení dat z dotazníkového šetření. Pomocí těchto dat byla provedena analýza výsledků, na jejichž základě bylo zjištěno, zda stanovené hypotézy byly potvrzeny (verifikovány) nebo vyvráceny (falzifikovány). Data byla zjišťována ze 100 dotazníků. Počty četností odpovědí u každé otázky byly zapsány do tabulky a taktéž, pro lepší přehlednost, procentuálně vyjádřeny graficky.

Otázka č. 1

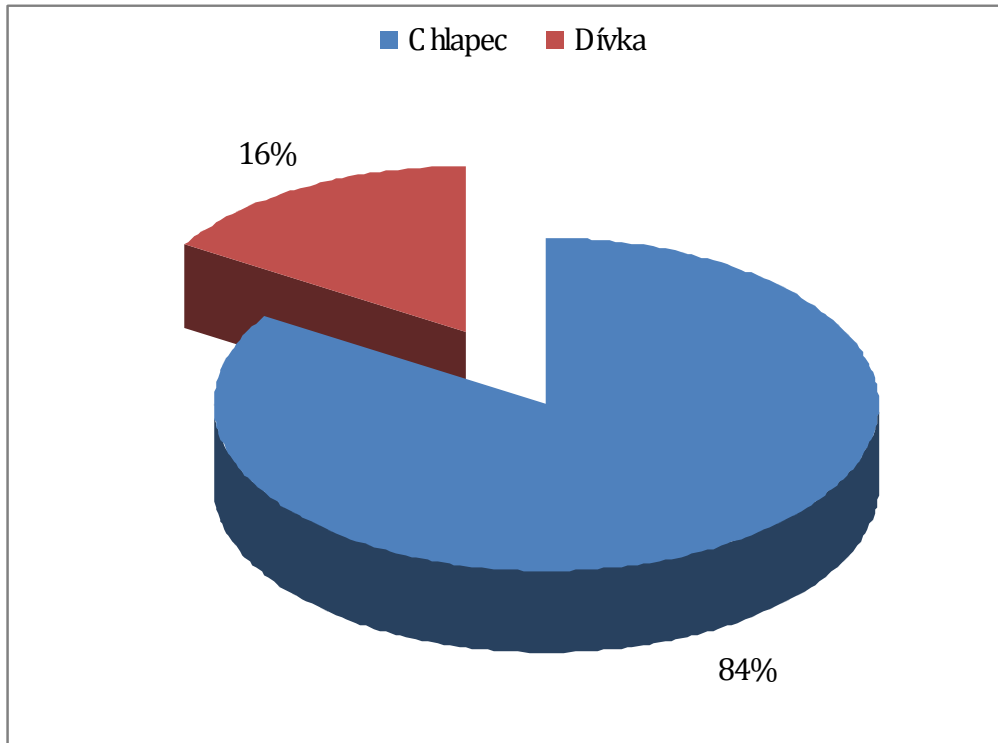
1. Zjištění pohlaví respondentů

Tab. č. 1. – Vyhodnocení

	Celkem	v %
Chlapec	84	84%
Dívka	16	16%

Tabulka 1 pohlaví respondentů - otázka 1

Graf č. 1 Pohlaví respondentů

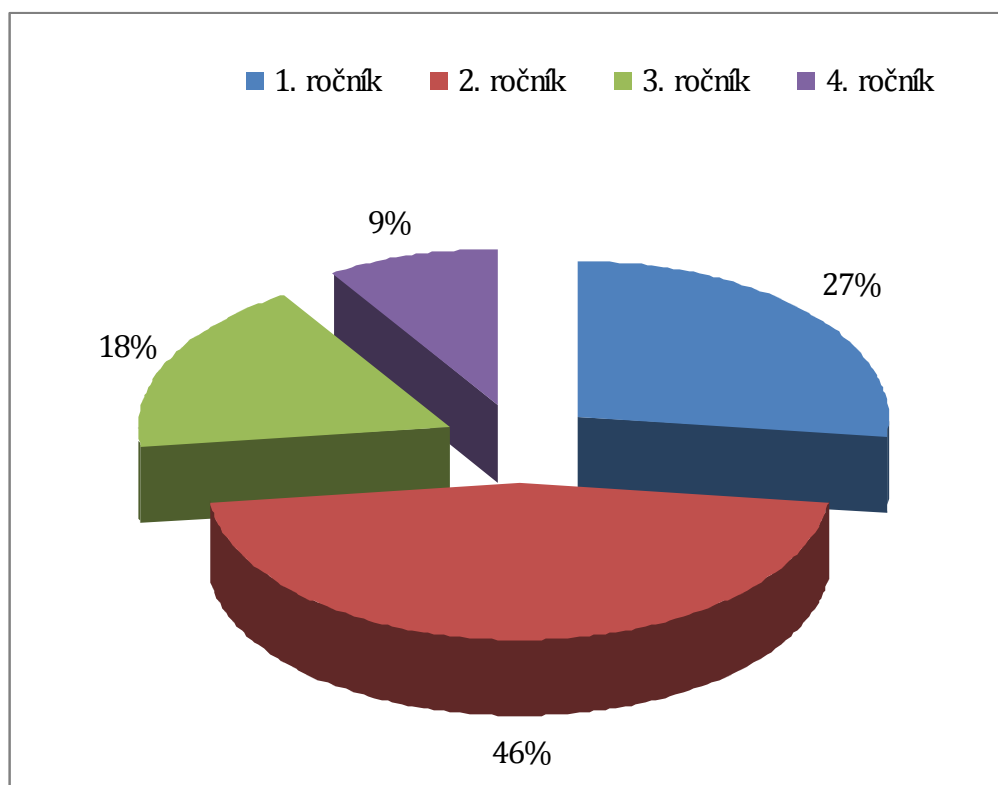

Zdroj: průzkum autora

Z celkového počtu oslovených respondentů bylo 84% chlapců a 16% dívek. Tento výsledek odpovídá budoucímu profesnímu zaměření absolventů této vojenské školy.

Otázka č. 2**2. Který ročník respondenti studují?****Tab. č. 2 – Vyhodnocení otázky**

	Celkem	v %
1. ročník	27	27%
2. ročník	46	46%
3. ročník	18	18%
4. ročník	9	9%

*Tabulka 2 ročník studia – otázka 2***Graf č. 2 Ročník studia**

Zdroj: průzkum autora

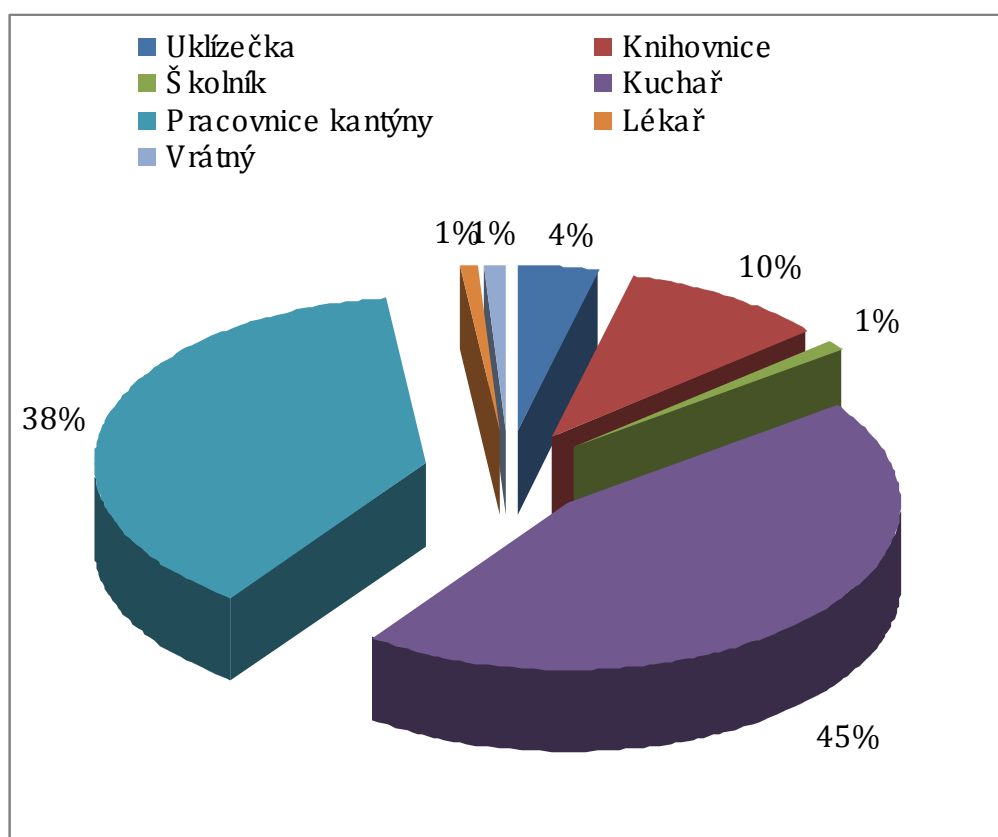
Vyhodnocení tohoto grafu nám znázorňuje procentuální vyjádření počtu respondentů, kteří se zapojili do výzkumného šetření. Žáků 1. ročníku bylo 27%, žáků 2. ročníku 46%, žáků 3. ročníku 18% a žáků 4. ročníku 9%.

Otázka č. 3

3. S kterými nepedagogickými pracovníky komunikuješ během dne nejčastěji? Vyber dvě možnosti.

Tab. č. 3 – Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
Uklízečka	8	4%
Knihovnice	20	10%
Školník	2	1%
Kuchař	90	45%
Pracovnice kantýny	76	38%
Lékař	2	1%
Vrátný	2	1%

*Tabulka 3 nejčastější komunikace – otázka 3***Graf č. 3**

Zdroj: průzkum autora

Cílem otázky bylo zjistit, s kterými nepedagogickými pracovníky žáci komunikují nejčastěji. Z uvedených nepedagogických pracovníků měli vybrat dvě možnosti odpovědí. Největší zastoupení měli nepedagogičtí pracovníci stravovacího zařízení, tedy kuchaři 45%, dále pak pracovnice kantýny 38%, knihovnice 10%, uklízečka 4%, školník 1%, vrátný 1%, lékař 1%.

Hypotéza 1: Studenti mají větší důvěru k těm nepedagogickým pracovníkům, s kterými přijdou během dne do kontaktu častěji, než k těm, které vidí jen zřídka.

Otázka č. 4: Je pro tebe četnost kontaktu a komunikace s nepedagogickým pracovníkem důležitá pro získání důvěry v něj (čím větší četnost, tím větší důvěra)?

Otázka č. 5: Dá se říci, že tvůj vztah k nepedagogickým pracovníkům, které jsi vybral v otázce č. 4, je přátelský?

Otázka č. 6: Důvěřuješ nepedagogickým pracovníkům, s kterými komunikuješ nejčastěji, požádal bys je o radu či pomoc (např. v osobní či školní záležitosti)?

Otázka č. 7: Myslíš si, že by ti byli ochotni poradit nebo pomoci?

Otázka č. 8: Důvěřuješ i nepedagogickým pracovníkům, s kterými komunikuješ méně často, požádal bys i je o radu či pomoc (v osobní či školní záležitosti)?

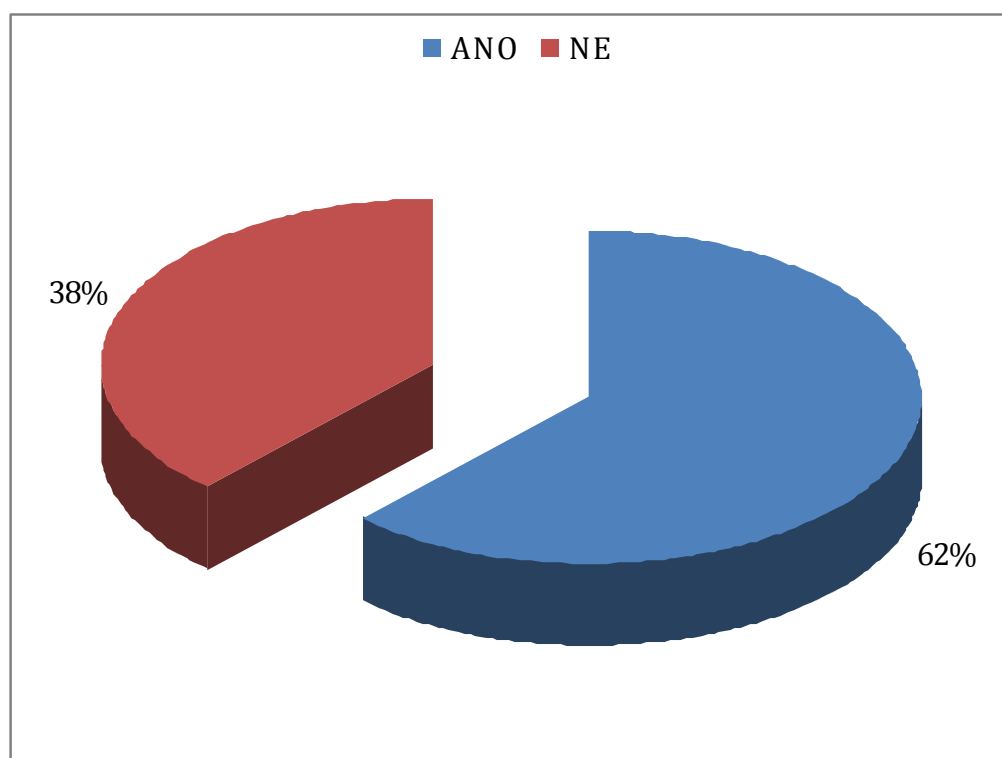
Otázka č. 4

4. Je pro tebe četnost kontaktu a komunikace s nepedagogickým pracovníkem důležitá pro získání důvěry v něj (čím větší četnost, tím větší důvěra)?

Tab. č. 4 – Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
ANO	62	62%
NE	38	38%

Tabulka 4 důležitost komunikace – otázka 4

Graf č. 4

Zdroj: průzkum autora

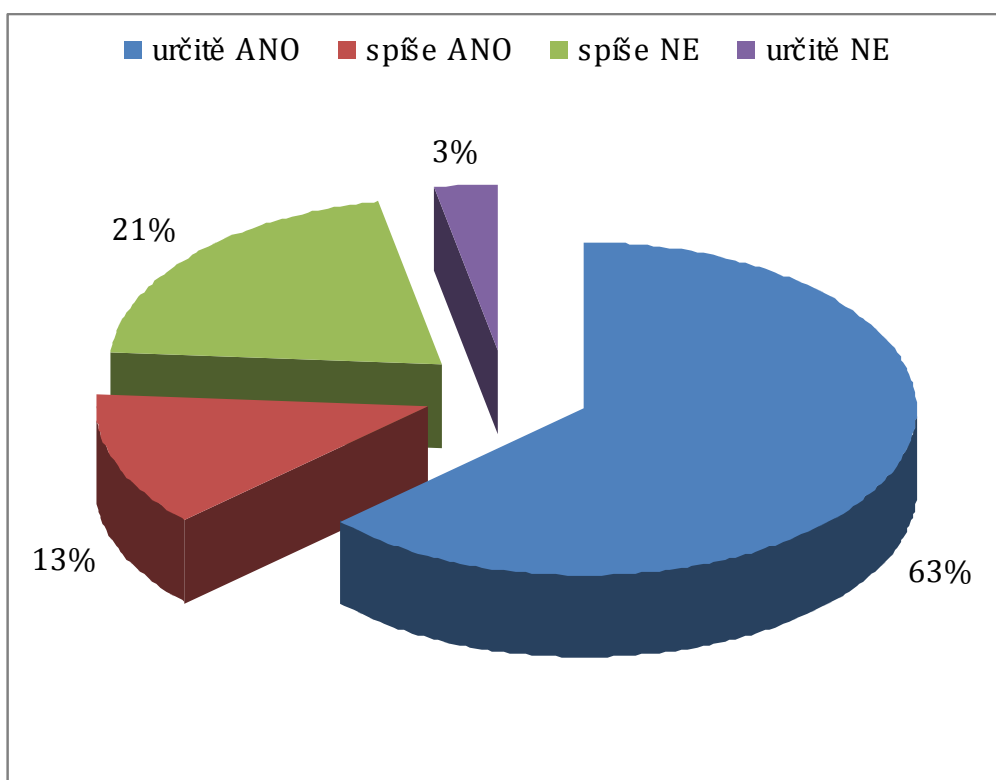
Otázka byla zaměřena na vztah mezi četností kontaktu a komunikace pro získání důvěry v nepedagogického pracovníka. Bylo zjištěno, že pro žáka je z větší části důležitá četnost kontaktu a komunikace pro získání důvěry v nepedagogického pracovníka. 62% respondentů odpovědělo „ano“ a 38% respondentů odpovědělo „ne“.

Otázka č. 5

5. Dá se říci, že tvůj vztah k nepedagogickým pracovníkům, které jsi vybral v otázce č. 3 je přátelský?

Tab. č. 5 - Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
určitě ANO	63	63%
spíše ANO	13	13%
spíše NE	21	21%
určitě NE	3	3%

*Tabulka 5 přátelský přístup - otázka 5***Graf č. 5**

Zdroj: průzkum autora

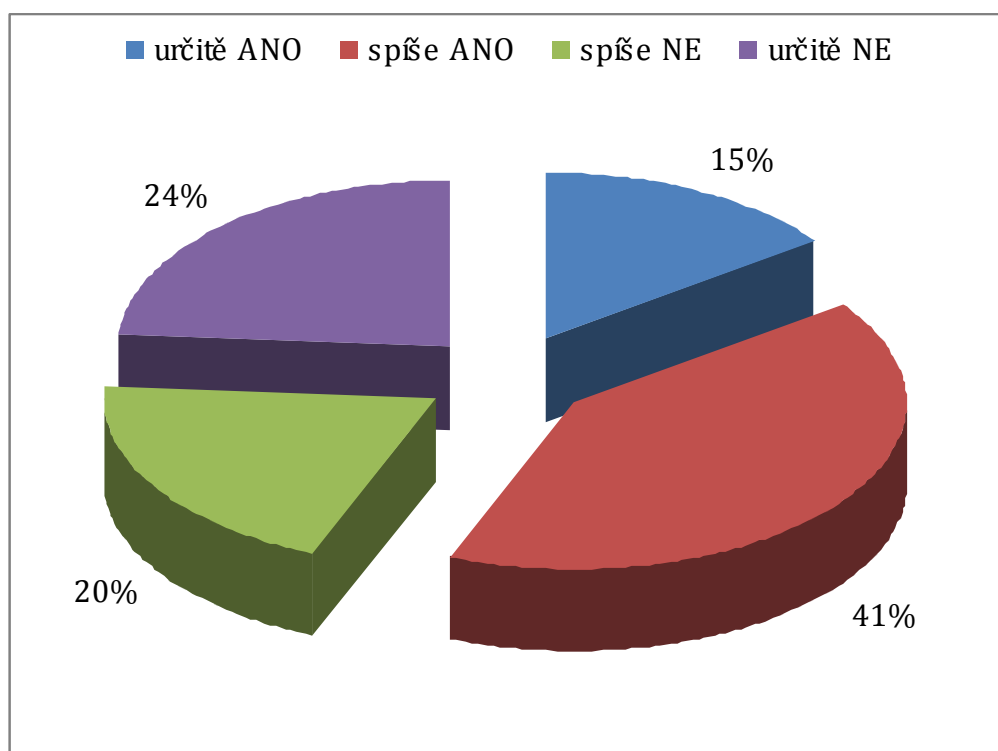
Tato otázka navazuje na otázku č. 3, na niž žáci odpověděli, s kterými nepedagogickými pracovníky komunikují nejčastěji. V této otázce zjišťuji, zda žáci k nepedagogickým pracovníkům, s kterými komunikují nejčastěji, mají přátelský vztah či nikoli. 63% uvedlo „určitě ano“ 13% uvedlo „spíše ano“, 21% uvedlo „spíše ne“ a 3% uvedlo „určitě ne“.

Otázka č. 6

6. Důvěřuješ nepedagogickým pracovníkům, s kterými komunikuješ nejčastěji, požádal bys je o radu či pomoc (např. v osobní či školní záležitosti)?

Tab. č. 6 – Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
určitě ANO	15	15%
spíše ANO	41	41%
spíše NE	20	20%
určitě NE	24	24%

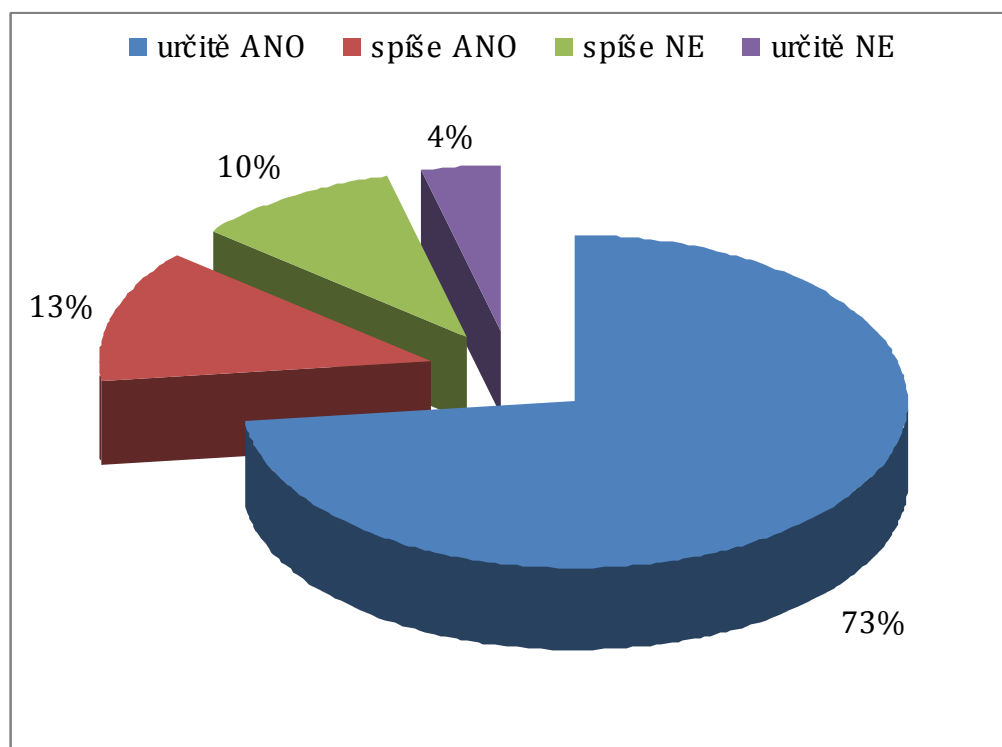
*Tabulka 6 důvěra v pracovníky – otázka 6***Graf č. 6**

Zdroj: průzkum autora

Otázka zjišťuje, jsou-li žáci ochotni požádat nepedagogického pracovníka o radu či pomoc, zda v něj mají důvěru. Z grafu vyplývá, že nadpoloviční většina respondentů má důvěru v nepedagogického pracovníka 15% by určitě požádalo, 41% by spíše požádalo, 20% spíše ne a 24% by o radu či pomoc nepedagogického pracovníka nežádalo.

Otázka č. 7**7. Myslíš si, že by ti byli ochotni poradit nebo pomoci?****Tab. č. 7 – Vyhodnocení otázky**

	Celkem	v %
určitě ANO	73	73%
spíše ANO	13	13%
spíše NE	10	10%
určitě NE	4	4%

*Tabulka 7 ochota pracovníků - otázka 7***Graf č. 7**

Zdroj: průzkum autora

Z odpovědí vyplývá, že žáci jsou ve značné většině přesvědčeni o tom, že by jim byl nepedagogický pracovník ochoten poradit nebo pomoci. 73% respondentů odpovědělo „určitě ano“, 13% respondentů odpovědělo „spíše ano“, 10% odpovědělo „spíše ne“ a 4% respondentů si myslí, že by jim nepedagogický pracovník nebyl ochoten poradit či pomoci.

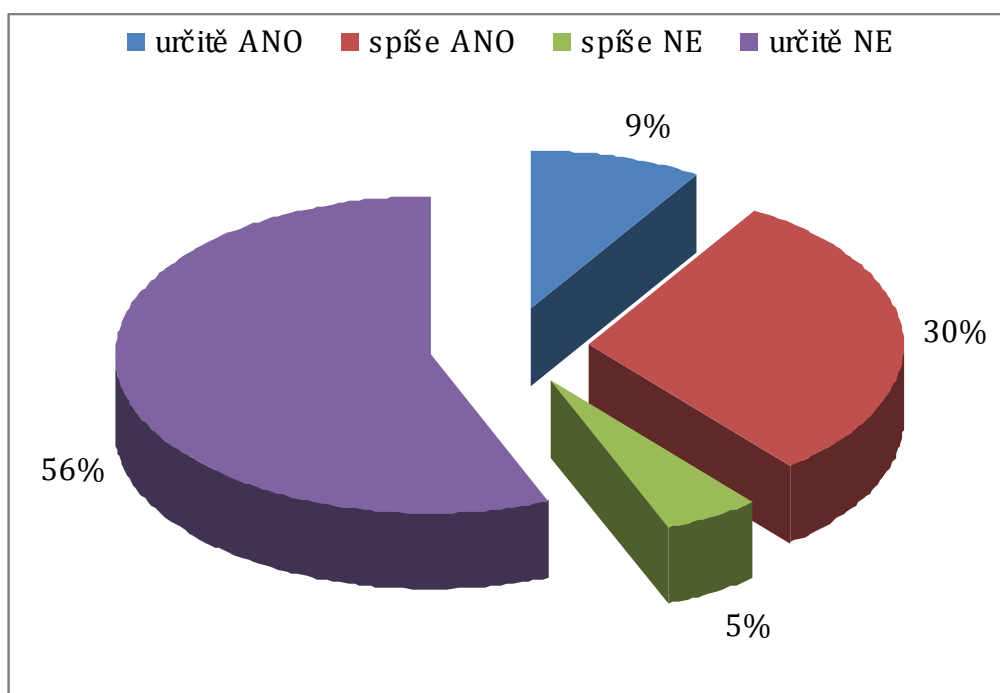
Otázka č. 8

8. Důvěřuješ i nepedagogickým pracovníkům, s kterými komunikuješ méně často, požádal bys i je o radu či pomoc (např. v osobní či školní záležitosti)?

Tab. č. 8 - Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
určitě ANO	9	9%
spíše ANO	30	30%
spíše NE	5	5%
určitě NE	56	56%

Tabulka 8 důvěra v ostatní - otázka 8

Graf č. 8

Zdroj: průzkum autora

Z odpovědí vyplývá, že četnost kontaktu a komunikace, souvisí s důvěrou žáka v nepedagogického pracovníka. 56 % žáků by určitě nežádalo nepedagogického pracovníka o radu či pomoc, 5 % odpovědělo „spíše ne“, 30 % odpovědělo „spíše ano“ a pouze 5 % respondentů by nepedagogického pracovníka, s kterým komunikuje méně často, požádalo o radu či pomoc.

Hypotéza 2: Studenti si při komunikaci s nepedagogickými pracovníky všímají více jejich pracovního prostředí, než mezilidských vztahů, které mezi nimi vládnu.

Otázka č. 9: Co upoutá více tvoji pozornost při komunikaci s nepedagogickým pracovníkem, jeho pracovní prostředí nebo mezilidské vztahy, které na tomto pracovišti vládnu?

Otázka č. 10: Jak na tebe působí jejich pracovní prostředí, je udržováno?

Otázka č. 11: Jak na tebe působí mezilidské vztahy na pracovišti nepedagogických pracovníků?

Otázka č. 12: Myslíš si, že svoji práci vykonávají dobře (jsou to lidé na svém místě) nebo jsou v kvalitě jejich práce rezervy?

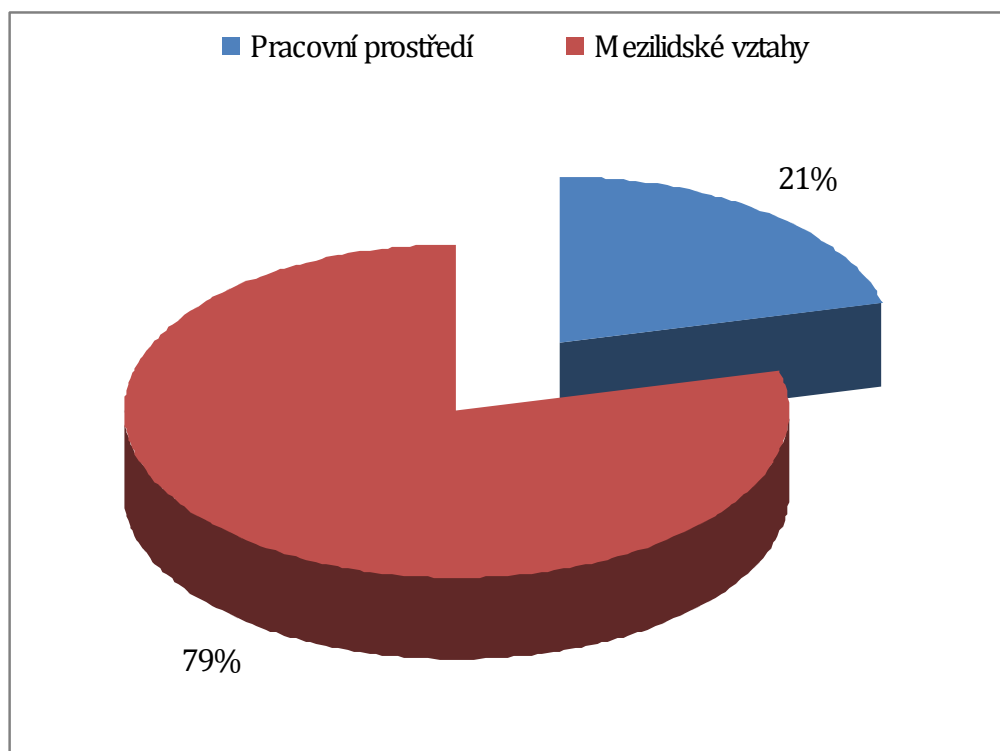
Otázka č. 9

9. Co upoutá více tvoji pozornost při komunikaci s nepedagogickým pracovníkem, jeho pracovní prostředí nebo mezilidské vztahy, které na tomto pracovišti vládnou?

Tab. č. 9 – Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
Pracovní prostředí	21	21%
Mezilidské vztahy	79	79%

Tabulka 9 prostředí a vztahy - otázka 9

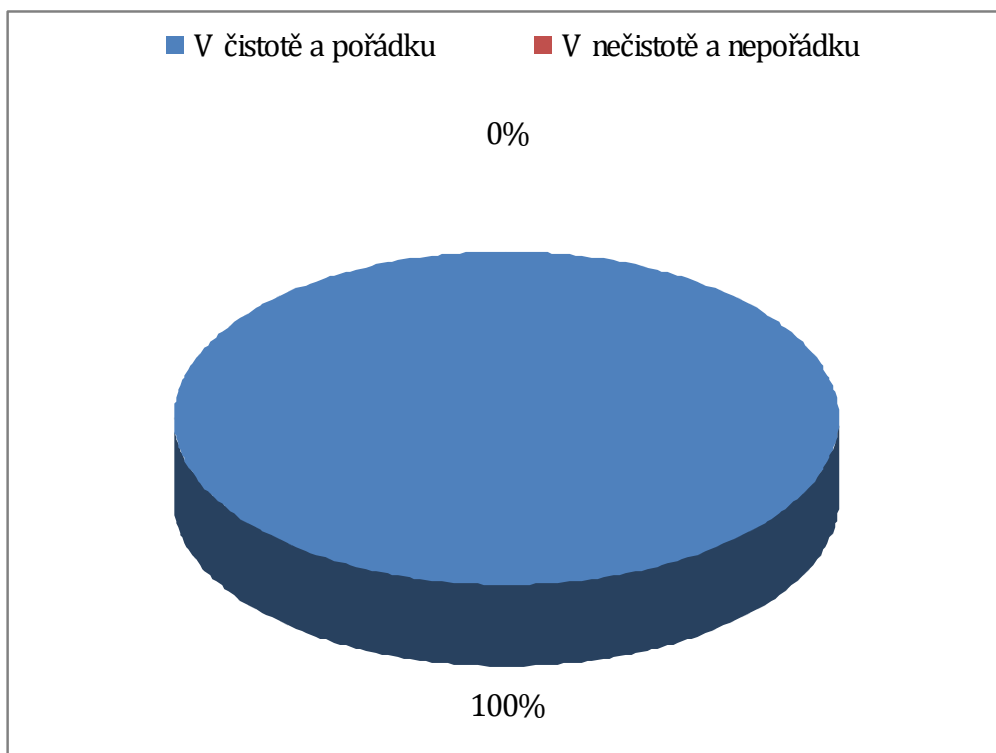
Graf č. 9

Zdroj: průzkum autora

Graf znázorňuje, že při komunikaci s nepedagogickým pracovníkem si žáci více všimají mezilidských vztahů, které vládnu mezi nimi, než jejich pracovního prostředí. 79% respondentů uvedlo „mezilidské vztahy“ a 21% respondentů uvedlo „pracovní prostředí“.

Otázka č. 10**10. Jak na tebe působí jejich pracovní prostředí? Je udržováno:****Tab. č. 10 – Vyhodnocení otázky**

	Celkem	v %
V čistotě a pořádku	100	100%
V nečistotě a nepořádku	0	0%

*Tabulka 10 pracovní prostředí - otázka 10***Graf. č. 10**

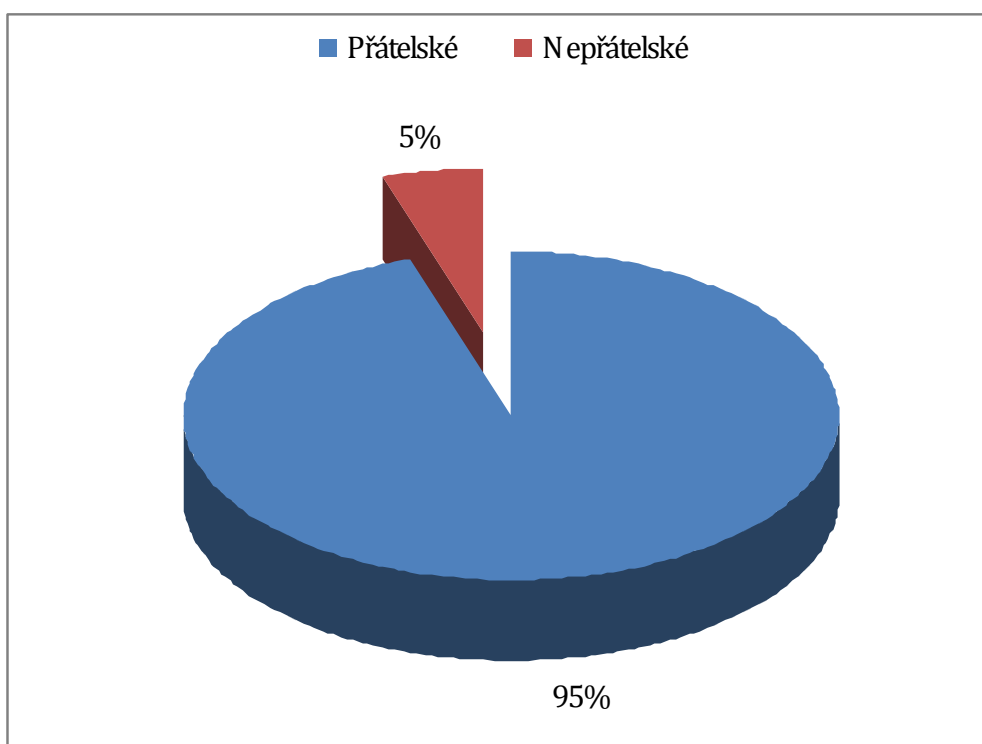
Zdroj: průzkum autora

Žáci se v této otázce jednoznačně shodli, že pracovní prostředí nepedagogických pracovníků je udržováno v čistotě a pořádku, což je zajisté dobrou vizitkou. 100% respondentů uvedlo „v čistotě a pořádku“.

Otázka č. 11**11. Jak na tebe působí mezilidské vztahy na pracovišti nepedagogických pracovníků?****Jsou spíše:****Tab. č. 11 – Vyhodnocení otázky**

	Celkem	v %
Přátelské	95	95%
Nepřátelské	5	5%

*Tabulka 11 mezilidské vztahy - otázka 11***Graf č. 11***Zdroj: průzkum autora*

Mezilidské vztahy na pracovišti nepedagogických pracovníků jsou dle 95% respondentů „přátelské“, pouze dle 5% uvedlo „nepřátelské“.

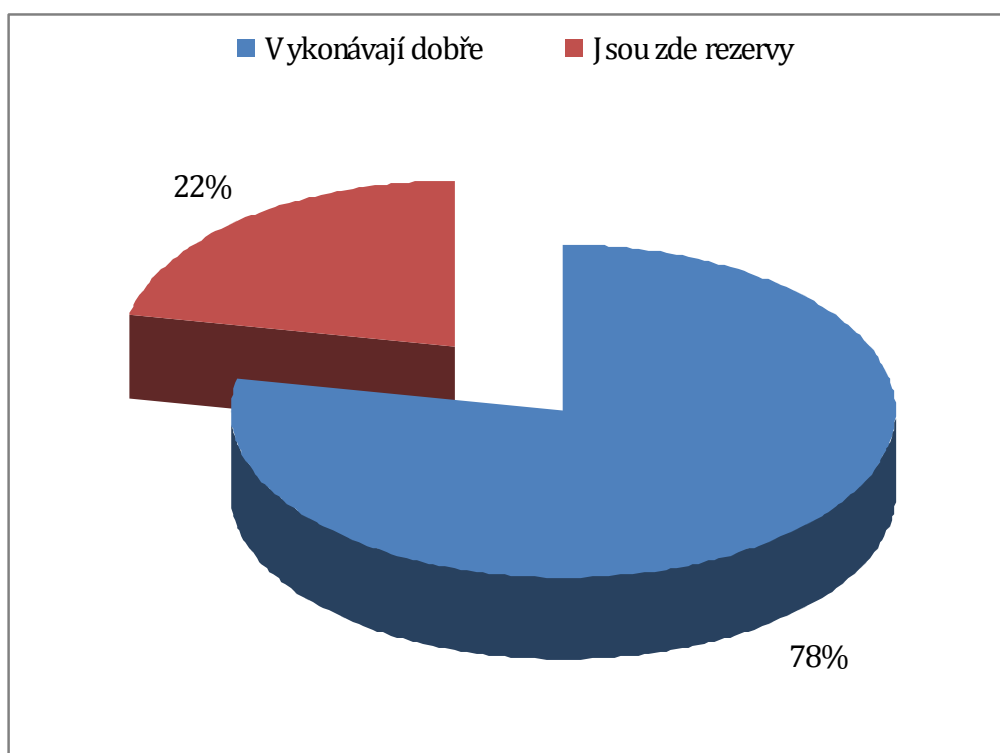
Otázka č. 12

12. Myslíš si, že svoji práci vykonávají dobře (jsou to lidé na svém místě), nebo jsou v kvalitě jejich práce rezervy?

Tab. č. 12 – Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
Vykonávají dobře	78	78%
Jsou zde rezervy	22	22%

Tabulka 12 kvalita práce - otázka 12

Graf č. 12

Zdroj: průzkum autora

Z odpovědí na otázku, zda nepedagogičtí pracovníci vykonávají svoji práci dobře, vyplývá, že 78 % respondentů si myslí, že jsou to lidé na svém místě, že svoji práci vykonávají dobře, a 22 % respondentů si myslí, že jsou v jejich práci rezervy.

Hypotéza 3: Studenti upřednostňují z důvodu možnosti osobního kontaktu a komunikace spíše nepedagogického pracovníka v provozu než techniku, která nahrazuje lidský faktor.

Otázka č. 13: Upřednostňuješ nákup drobného zboží raději v kantýně nebo v automatu na jídlo a pití?

Otázka č. 14: Je pro tebe prodavačka v kantýně z důvodu možnosti osobního kontaktu a komunikace s ní důležitou součástí školního prostředí?

Otázka č. 15: Nahradil bys nepedagogického pracovníka na pozici prodavačky v kantýně automatem na jídlo a pití?

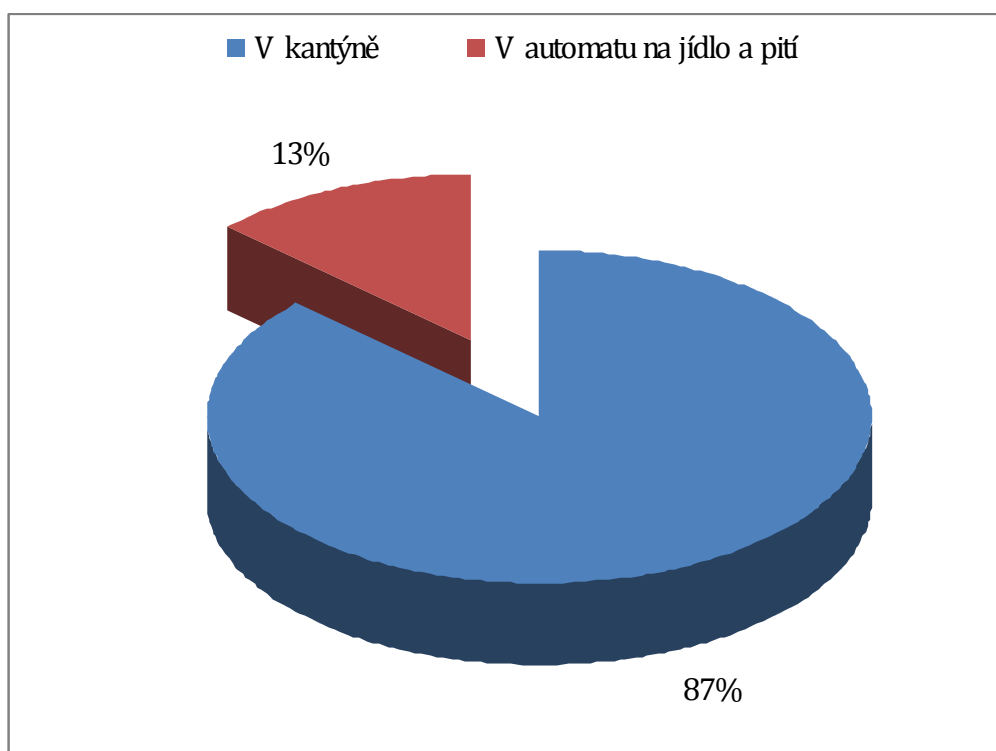
Otázka č. 13

13. Upřednostňuješ nákup drobného zboží raději v kantýně nebo v automatu na jídlo a pití?

Tab. č. 13 – Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
V kantýně	87	87%
V automatu na jídlo a pití	13	13%

Tabulka 13 kantýna nebo automat - otázka 13

Graf č. 13

Zdroj: průzkum autora

Tato otázka zjišťuje, zda žáci upřednostňují nákup drobného zboží v kantýně nebo dají raději přednost nákupu v automatu. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že dávají větší přednost nákupu v kantýně 87% a pouze 13% upřednostňuje nákup v automatu.

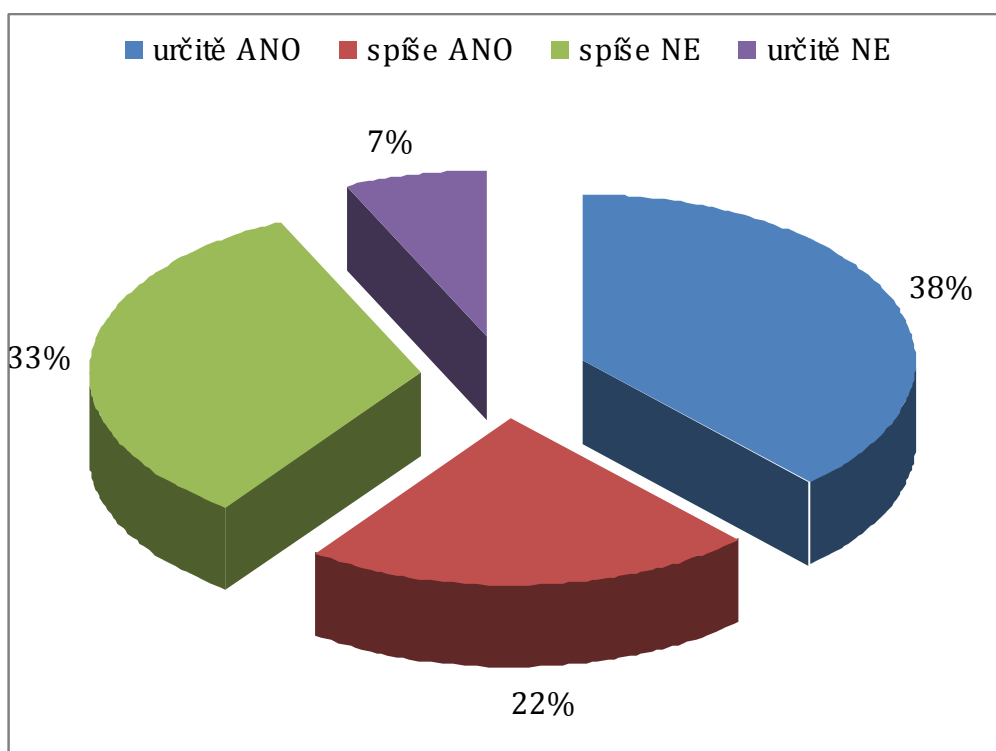
Otázka č. 14

14. Je pro tebe prodavačka v kantýně z důvodu osobního kontaktu a komunikace s ní důležitou součástí školního prostředí?

Tab. č. 14 – Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
určitě ANO	38	38%
spíše ANO	22	22%
spíše NE	33	33%
určitě NE	7	7%

Tabulka 14 důležitost prodavačky - otázka 14

Graf č. 15

Zdroj: průzkum autora

Tato otázka zjišťovala, zda je pro žáka prodavačka v kantýně důležitou součástí školního prostředí z důvodu komunikace s ní. 38% respondentů odpovědělo „určitě ano“, 22% odpovědělo „spíše ano“, 33% odpovědělo „spíše ne“ a 7% odpovědělo „určitě ne“.

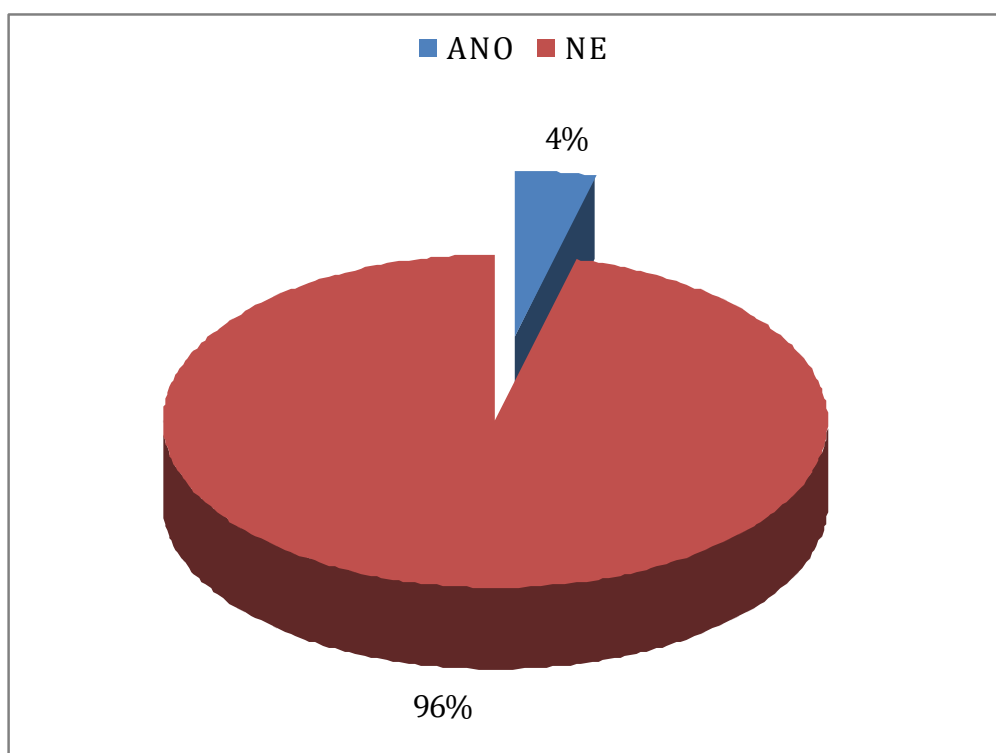
Otázka č. 15

15. Nahradil bys nepedagogického pracovníka na pozici prodavačky v kantýně automatem na jídlo a pití?

Tab. č. 15 – Vyhodnocení otázky

	Celkem	v %
ANO	4	4%
NE	96	96%

Tabulka 15 nahrazení prodavačky - otázka 15

Graf č. 15a

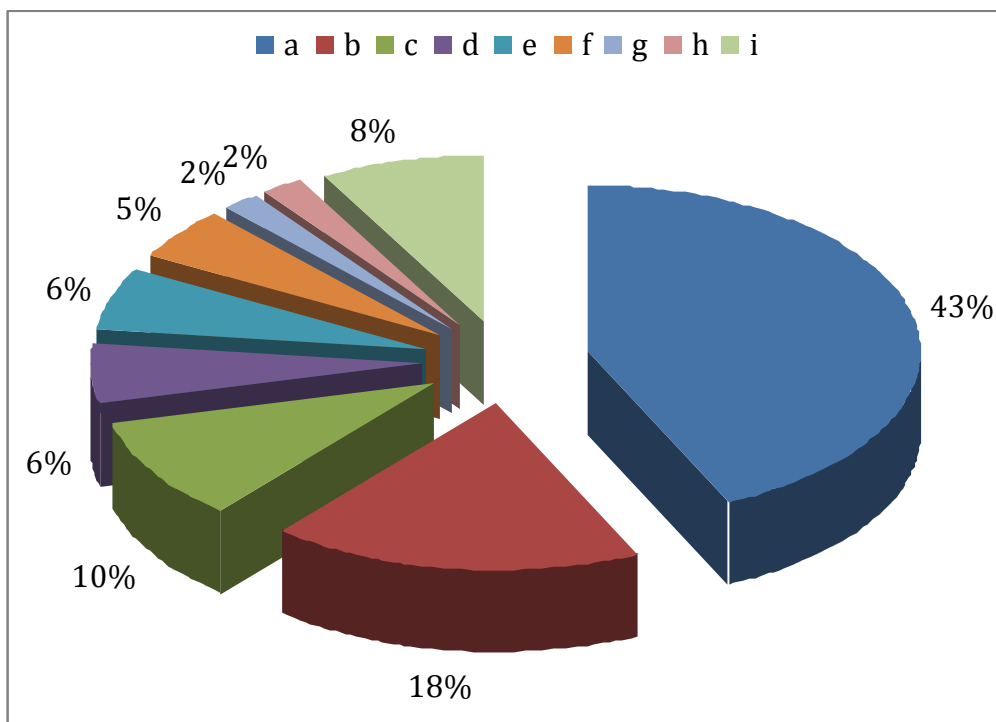
Zdroj: průzkum autora

Odpovědi na tuto otázku jednoznačně vypovídají, že mládež, která se v dnešní technické době velice dobře orientuje, upřednostňuje člověka, před technikou. 96% respondentů uvedlo „ne“ a pouze 4% respondentů by prodavačku v kantýně nahradilo automatem na jídlo a pití. Tato otázka byla polouzavřená. Žáci měli možnost vyjádřit i svůj názor k této otázce.

Vyhodnocení volných odpovědí na otázku č. 15

Na otázku č. 15 - Nahradil bys nepedagogického pracovníka na pozici prodavačky v kantýně automatem na jídlo a pití? – byly uvedeny následující odpovědi.

- a) Respondenti zdůrazňovali možnost komunikace a kontaktu s člověkem. Člověk je lepší než stroj. Člověka stroj nenahradí. Odpovědělo 43 respondentů.
- b) Lepší výběr zboží v kantýně a cenově dostupnější. Odpovědělo 18 respondentů
- c) 10 respondentů nevyjádřilo svůj názor.
- d) Zohlednění potřeby člověka vykonávat práci a za ní dostat zapláceno. Odpovědělo 6 respondentů.
- e) Automat neumí uvařit párky. Odpovědělo 6 respondentů.
- f) Odpověď „nevím“ uvedlo 5 respondentů.
- g) Kantýna je součást armády. Odpověděli 2 respondenti.
- h) Není to ono. Odpověděli 2 respondenti.
- i) Ostatní různé odpovědi. 8 respondentů.

Graf č. 15b

Zdroj: průzkum autora

4.3 Vyhodnocení hypotéz

Pro zjištění cílů bakalářské práce byly vytvořeny tři hypotézy. Z výsledků analýzy dotazníkového šetření bylo zjištěno, zda stanovené hypotézy byly potvrzeny nebo vyvráceny.

H1: Studenti mají větší důvěru k těm nepedagogickým pracovníkům, s kterými přijdou během dne do kontaktu častěji, než s těmi, které vidí jen zřídka.

K této hypotéze se vztahovaly otázky č. 4, 5, 6, 7 a 8. Hypotéza 1 byla *potvrzena*, protože nadpoloviční většina respondentů uvedla, že četnost kontaktu s nepedagogickým pracovníkem je pro ně důležitá pro získání důvěry k nepedagogickému pracovníkovi – čím více kontaktů, tím větší důvěra.

H1: verifikováno

Hypotéza 2: Studenti si při komunikaci s nepedagogickými pracovníky všímají více jejich pracovního prostředí než mezilidských vztahů, které mezi nimi vládnou.

K této hypotéze se vztahovaly otázky č. 9, 10, 11 a 12. Hypotéza 2 byla *vyvrácena*, protože nadpoloviční většina respondentů si při komunikaci s nepedagogickým pracovníkem více všímá mezilidských vztahů, než pracovního prostředí.

H2: falzifikováno

H3: Studenti upřednostňují pro možnost osobního kontaktu a komunikace spíše nepedagogického pracovníka v provozu, než techniku, která nahrazuje lidský faktor.

K této hypotéze se vztahovaly otázky č. 13, 14 a 15. Hypotéza 3 byla *potvrzena*, protože nadpoloviční většina respondentů uvedla, že upřednostňují nepedagogického pracovníka v provozu, pro možnost osobního kontaktu a komunikace.

H3: verifikováno

Shrnutí

Výzkumem bylo potvrzeno, že 1. a 3. hypotéza byla verifikována a hypotéza č. 2 falzifikována.

4.4 Shrnutí

K výzkumnému šetření bylo rozdáno 100 dotazníků. Tyto dotazníky byly za pomoci velitelů rot školního praporu distribuovány náhodným výběrem mezi žáky. Dotazníky byly rozdány 100 žákům. Návratnost dotazníků byla 100%.

První otázka zjišťovala, jaké bylo procentuální zastoupení pohlaví žáků. Chlapců bylo 84 (84%) a dívek 16 (16%). Tento výsledek se dal předpokládat vzhledem k budoucímu profesnímu zaměření absolventů této vojenské školy. Druhá otázka zjišťovala, kolik žáků z určitého ročníku vyplňovalo dotazník. Žáků 1. ročníku bylo 27 (27%), 2. ročníku 46 (46%), 3. ročníku 18 (18%) a 4. ročníku 9 (9%).

Cílem třetí otázky bylo zjistit, s kterými nepedagogickými pracovníky komunikují žáci nejčastěji. V této otázce jsem záměrně uvedla k výběru dvě možnosti. Předpokládala jsem, že při možnosti pouze jednoho výběru z uvedeného seznamu nepedagogických pracovníků si žáci vyberou pracovníky stravovacího zařízení. Jak z výsledků vyplývá, můj předpoklad se potvrdil, jelikož odběr stravy je povinný a probíhá třikrát denně. Výběrem dvou možností jsem chtěla zjistit, jaké je procentuální zastoupení i ostatních nepedagogických pracovníků, s kterými žáci komunikují. Nejvíce žáci komunikují s kuchaři 90 (45%), dále pak s pracovníci kantýny 76 (38%). Kantýna je součástí jídelny a žáci mají možnost v době výdeje stravy zde nakupovat. Kantýnu navštěvují často i o přestávkách. 20 žáků (10%) uvedlo na třetím místě knihovnici. Knihovnu navštěvují v době svého osobního volna, i zde je možnost přímého kontaktu a komunikace. Dále pak uvedli uklízečku 8 (8%), školníka 2 (1%), lékaře 2 (1%), vrátného 2 (1%).

Čtvrtá otázka se již vztahovala ke stanovené první hypotéze, zda je pro žáka četnost kontaktu a komunikace s nepedagogickým pracovníkem důležitá pro získání důvěry v něj. Nadpoloviční většina zvolila možnost „ano“ 62 (62%) a 38 (38%) zvolilo „ne“. Pátá otázka měla zjistit vnímání vztahu nepedagogického pracovníka žákem. Předpokladem důvěry je přátelský vztah. 76 (76%) žáků uvedlo, že s nepedagogickými pracovníky, s kterými komunikují nejčastěji, mají přátelský vztah. 24 (24%) uvedlo „ne“.

Šestá otázka zjišťovala důvěru v nepedagogického pracovníka, s nímž žák komunikuje nejčastěji. Jak vyplynulo z výsledků odpovědí na předešlou otázku, žáci mají s nepedagogickými pracovníky, s kterými komunikují nejčastěji, přátelský vztah. Zajímalo mě, zda je důvěra žáka v nepedagogického pracovníka taková, že by byl žák ochoten nepedagogického pracovníka požádat o radu či pomoc, například v osobní či školní

záležitosti. Z uvedených výsledků vyplývá, že žáci důvěřují nepedagogickému pracovníkovi, že by byli ochotni požádat o radu či pomoc. Avšak tato důvěra není až tak jednoznačná. 56 (56%) odpovědělo „ano“, „důvěřuji, požádal bych o radu či pomoc“, 44 (44%) odpovědělo „ne“. Sedmou otázkou jsem chtěla zjistit, zda si žáci myslí, že by jim byl nepedagogický pracovník ochoten poradit nebo pomoci. Převážná většina žáků odpověděla „ano“ 86 (86%) a pouze 17 (17%) odpovědělo „ne“. Osmá otázka se zaměřila na důvěru žáka v ty nepedagogické pracovníky, s kterými komunikují méně často. Z uvedených výsledků vyplynulo, že žáci nepedagogickým pracovníkům, s nimiž komunikují méně často, důvěřují podstatně méně. 61 (61%) žáků odpovědělo „ne“, nedůvěřují a 39 (39%) odpovědělo „ano“.

Z výzkumného šetření vztahujícího se k hypotéze 1 vyplývá:

Výzkumné šetření dokazuje, že k získání důvěry k druhému člověku je nutné určité množství osobního kontaktu a komunikace, abychom se ujistili, že tento člověk je pro nás důvěryhodný a můžeme ho tedy požádat o radu či pomoc. Žáci vnímají nepedagogické pracovníky jako důvěryhodné osoby, s nimiž navazují přátelské vztahy, a jsou názoru, že by jim byli ochotni poradit či pomoci. Jelikož nepedagogičtí pracovníci jsou součástí školního klimatu a svou činností a jednáním školního klimatu spoluvytváří, je zjištěno, že žáci takto vnímají nepedagogické pracovníky, velice příznivě.

Socializace se odehrává v určitém prostředí a toto prostředí na člověka působí. Vše co se okolo nás odehrává, velice dobře vnímáme. Součástí prostředí je nejenom materiální vybavení, ale i vztahy, které se v tomto prostředí odehrávají. Následující otázky se vztahují ke druhé hypotéze a zaměřují se na pracovní prostředí nepedagogických pracovníků a mezilidské vztahy, jež vládou na pracovišti nepedagogických pracovníků.

V deváté otázce mě zajímalo, čeho si žáci více všimají při komunikaci s nepedagogickým pracovníkem. Zda se jejich pozornost více zaměřuje na pracovní prostředí, které obklopuje nepedagogické pracovníky, nebo na jejich mezilidské vztahy. Nadpoloviční většina 79 (79%) uvedla, že při komunikaci s nepedagogickým pracovníkem se více zaměřuje na mezilidské vztahy, a 21 (21%) se více zaměřuje na pracovní prostředí.

Desátá otázka zjišťovala, jak na žáky působí pracovní prostředí nepedagogického pracovníka. Na tuto otázku odpověděli všichni žáci shodně. Tedy 100 (100%) uvedlo, že pracovní prostředí nepedagogických pracovníků je udržováno v čistotě a pořádku. Další otázka zjišťovala, jak na žáka působí mezilidské vztahy nepedagogických pracovníků,

jsou-li spíše přátelské či nepřátelské. 95 (95%) uvedlo, že jejich vztahy jsou přátelské, a pouze 5 (5%) žákům připadá, že mezi nepedagogickými pracovníky vládnu nepřátelské vztahy.

Dvanáctá otázka vyjadřuje názor žáků na to, jak vnímají kvalitu vykonávané práce nepedagogických pracovníků. 78 (78%) zastává názor, že nepedagogičtí pracovníci svoji práci vykonávají dobře, že jsou to lidé na svém místě, a 22 (22%) respondentů si myslí, že jejich odvedená práce by mohla být kvalitnější, že jsou v jejich práci určité rezervy.

Z výzkumného šetření vztahujícího se k hypotéze 2 vyplývá:

Z tohoto výzkumného šetření lze zjistit, že si žáci dobře všímají vztahů, které vládnu mezi lidmi. Jsou v období dospívání, pro něž je typické utváření názorů, postojů a určitá konfrontace s chováním ostatních lidí je pro ně důležitá. Dále bylo možno zjistit, jak žáci nepedagogického pracovníka hodnotí. Z uvedených odpovědí vyplynulo, že dle názoru žáků panují mezi nepedagogickými pracovníky přátelské vztahy, že kvalita jejich odvedené práce je na dobré úrovni, pracovní prostředí udržované v čistotě a pořádku. Dá se říci, že nepedagogičtí pracovníci jsou dobrým příkladem pro mladého dospívajícího jedince k získání dobrých pracovních návyků.

Nepedagogický pracovník není součástí vyučovacího procesu. Forma komunikace mezi ním a žákem je trochu odlišná než ta, která se odehrává mezi pedagogem a žákem v průběhu vyučovací hodiny. Otázkami vztahujícími se k poslední hypotéze jsem chtěla na konkrétním příkladu nepedagogického pracovníka na pozici prodavačky v kantýně zjistit, jak je pro studenty tato osoba z důvodu komunikace, důležitou součástí školního prostředí. Zda v dnešní době, kdy jsme obklopeni technikou, již mládež velice obratně využívá, by žáci nepedagogického pracovníka, s nímž mohou komunikovat, vyměnili za zařízení, jež žádný osobní kontakt rozhodně neposkytne, a natož pak komunikaci. Do dotazníku proto byla zařazena i otázka polouzavřená, ve které žáci mohli vyjádřit svůj názor.

Třináctá otázka zjišťovala, kde žáci raději nakupují. Zda využívají více automaty, které jsou umístěny na chodbách blízko jejich tříd, nebo nakupují v kantýně, jež je od jejich tříd vzdálenější, a využijí tak možnost komunikace s člověkem a osobní setkání. 87 (87%) se vyjádřilo, že nakupuje raději v kantýně. 13 (13%) odpovědělo, že upřednostňuje nákup v automatu na jídlo a pití. Následující čtrnáctá otázka zjišťovala, zda je pro žáka prodavačka v kantýně důležitou součástí školního prostředí z důvodu možnosti osobního kontaktu a komunikace. 38 (38%) respondentů odpovědělo „určitě ano“, 22 (22%)

odpovědělo „spíše ano“, 33 (33%) odpovědělo „spíše ne“ a pouze 7 (7%) respondentů odpovědělo „určitě ne“. Odpovědi na poslední otázku mě velice zajímaly. Tato otázka byla polouzavřená a zjišťovala, zda by žáci nepedagogického pracovníka na pozici prodavačky v kantýně vyměnili za automat na jídlo a pití. Převážná většina 96 (96%) odpověděla „ne“, nevyměnili by prodavačku v kantýně za automat na jídlo a pití, a pouze 4 (4%) respondentů odpověděla „ano“. Žáci se mohli písemně vyjádřit. Výsledky jejich odpovědí jsem procentuálně uvedla v grafu č.15b. Nejčastější odpovědí bylo, že mohou komunikovat s člověkem, že člověka stroj nenahradí. Z výčtu jsem vybrala následující: „Lepší je komunikace s člověkem než se strojem, člověk potřebuje práci kvůli výplatě.“ „Lepší je mít fyzický kontakt s osobou, nákup jídla z automatu je děsně neosobní“. „V kantýně je to lepší a lepší to je nakupovat mezi lidmi než z automatu, alespoň se naučíme komunikovat s lidmi.“ „S automatem si nemohu popovídat, raději budu komunikovat s člověkem než se strojem.“ „Kontakt mezi lidmi je důležitý už od doby, kdy se narodíme. A stranit se společnosti, přičemž člověk je tvor společenský, je podle mě nesmysl a tuto funkci by přesně automat měl.“ Další část odpovědí měla pragmatický charakter. Odpovědi se týkaly většího výběru a ceny zboží v kantýně. Do třetí skupiny volných odpovědí se promítl sociální rozměr. Žáci uvažovali v rovině, že když člověka nahradí stroj, přijde o práci a možnost výdělků.

Z výzkumného šetření vztahujícího se k hypotéze 3 vyplývá:

Z výzkumného šetření vyplývá, že nepedagogičtí pracovníci jsou pro žáky důležitou součástí školního prostředí z důvodu možnosti osobního kontaktu a komunikace s nimi. To se především potvrdilo ve volných odpovědích v otázce č. 15, proč by žáci nepedagogického pracovníka na pozici prodavačky v kantýně nevyměnili za automat na potraviny. Z nejčastěji uváděných důvodů, byla právě možnost komunikace žáků s nimi, osobní kontakt, přátelská atmosféra při setkání, odreagování se. V těchto odpovědích žáci nepedagogického pracovníka na pozici prodavačky v kantýně hodnotili kladně, pro její přátelskou povahu, vlídný přístup a ochotu vyjít vstříc a vyjádřili většinový názor, že by tuto pracovníci nevyměnili za automat na potraviny.

ZÁVĚR

Práce byla zaměřena na dvě části - část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bakalářské práce byly ve stručnosti vymezeny pojmy související se socializací. Práce si všímá, k jakým procesům a mechanismům dochází při začleňování člověka do společnosti a jak se sociálním učení utváří naše osobnost a postoje. Jaký význam mají pro dospívajícího jedince mezilidské vztahy v rodině a vrstevnické skupině. V této části byl zmíněn i pojem sociální kognice. Dále pak je zde popis školy, jako sociálního útvaru, jenž má určitou socializační funkci, ve kterém se utváří školní klima, dochází ke komunikaci a interakcím. Dále pak práce poukazuje na sociální a vztahovou stránku těchto interakcí a možnost získání sociálních dovedností touto školní interakcí. Třetí kapitola práce charakterizuje středoškolského studenta a nepedagogického pracovníka, všímá si, kdy a jak často dochází k interakcím nepedagogických pracovníků se studenty.

V praktické části jsou prezentovány výsledky dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na zjištění, jak studenti vnímají a hodnotí nepedagogické pracovníky. Výzkumné šetření probíhalo ve Vojenské střední škole a Vyšší odborné škole v Moravské Třebové. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že nepedagogičtí pracovníci na této škole jsou studenty vnímáni a hodnoceni kladně. Nepedagogičtí pracovníci se podílejí na vytváření příznivého školního klimatu, které je důležité pro optimální rozvoj dospívajícího jedince. Studenti mají důvěru v nepedagogické pracovníky. Jsou názoru, že by jim byl nepedagogický pracovník ochoten poradit a pomoci v jejich osobní či školní záležitosti. Při komunikaci s nepedagogickým pracovníkem se zaměřují na mezilidské vztahy, které mezi nimi vládnu, a tyto vztahy hodnotí jako přátelské. Jejich pracovní prostředí je podle studentů udržováno v čistotě a pořádku. Dále pak z výzkumného šetření vyplynulo, že i nepedagogický pracovník je pro studenta důležitou součástí školního prostředí, a to právě z důvodu možnosti komunikace s ním. I v dnešní době, kdy mládež velice často komunikuje skrze techniku, ať už je to internet, mobilní telefon a jiné prostředky, by žáci nepedagogického pracovníka nevyměnili za techniku nahrazující lidský faktor.

Studiem odborné literatury i na základě vlastních poznatků z praxe jsem si uvědomila, jaký vliv má prostředí, v němž žijeme, na utváření naší osobnosti. Nepedagogický pracovník na školách není ten, od kterého se očekává, že by měl nějakým způsobem výchovně působit a ovlivňovat osobnost žáků. Nesmíme však opomenout, že i on je nedílnou součástí školního prostředí, podílí na vytváření školního klimatu. Přichází do kontaktu s žáky, komunikuje s nimi, žáci jeho chování a jednání vnímají, pozorují ať už záměrně, či nezáměrně. Na

základě pozorování a komunikace si žáci vytváří určitý názor na chování a jednání těchto nepedagogických pracovníků.

Nepedagogický pracovník může na žáka působit kladně i záporně. Při výběrovém řízení na pozice nepedagogických pracovníků se klade důraz na jejich odbornost. Dle mého názoru by se mělo při výběrovém řízení na pozice nepedagogických pracovníků přihlížet i k jejich prosociálnímu chování, které předpokládá určité kladné charakterové vlastnosti. Jelikož tento pracovník bude pracovat v prostředí, v němž si mladý člověk teprve utváří názory, postoje a hodnoty.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ALAN, J. *Etapy života očima sociologie*. Praha: Panorama, 1989. 439 s. ISBN 80-7038-0446
- [2] ČAPEK, R. *Třídní klima a školní klima*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 328 s. ISBN 978-80-247-2742-4
- [3] FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. 1. vyd. Překlad Karel Balcar. Praha: Portál, 1997. 384 s. ISBN 80-7178-063-4
- [4] GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L. a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. 247 s. ISBN 8024734729
- [5] GRECMANOVÁ, H., HLOUŠOVÁ, D. a kol. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 1998. ISBN 80-85783-24-X
- [6] HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 174 s. ISBN 80-7178-6357
- [7] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4
- [8] KOHOUTEK, R. *Pedagogická psychologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2006. 267s.
- [9] KOLÁŘ, Z. A kol. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2
- [10] KOPŘIVA, P. a kol. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd.. Chvalčov: Spirála, 2012. 286 s. ISBN 978-80-904030-0-0
- [11] KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 216s. ISBN 978-80-7367-383-3
- [12] MACEK, P. *Adolescence*. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. 1.vyd. Praha: Portál, 1999. 208 s. ISBN 80-7178-348-X
- [13] MAŇÁK, Josef. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. 1. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 1994, 125 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 81. ISBN 80-210-1031-2

- [14] NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009. 626 s. ISBN 978-80-200-1680-5
- [15] NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1970. 394 s. ISBN 978-80-200-1679-9
- [16] PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. 229 s. ISBN 80-7178-569-5
- [17] ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6
- [18] TAXOVÁ, J. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 276 s. ISBN 14-426-87
- [19] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8
- [20] VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I*. IMS 2010
- [21] VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2005. 320 s. ISBN 978-80-7367-387-1
- [22] *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informačních služeb, 2005, 95 s. ISBN 80-727-8255-X.

Internetové zdroje:

- [23] Rodiče vítání. Klima školy má zásadní vliv na to, jak se děti učí. [online]. 2. května 2013. [citováno 17. března 2014]. Dostupné z: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/klima-skoly-ma-zasadni-vliv-na-to-jak-se-deti-uci/>
- [24] Výroční zpráva Vojenské střední školy MO v Moravské Třebové. Školní rok 2012/2013. [citováno 5. října 2014]. Dostupné z: <http://www.vsmt.cz/files/2012-13/vyrocní-zprava-2013-vss.pdf>

Ostatní:

- [25] Organizační řád Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové č. j. 209/4190-2013. Výtisk jediný. 53 s.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
MO	Ministerstvo obrany
MO ČR	Ministerstvo obrany České republiky
SDM	Samostatné dislokační místo
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠŠ	Vojenská střední škola

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1 Znak VSS a VOŠ MO	48
Obrázek 2 Pohled na město Moravská Třebová	49
Obrázek 3 Areál školy	50
Tabulka 1 pohlaví respondentů - otázka 1	55
Tabulka 2 ročník studia – otázka 2	56
Tabulka 3 nejčastější komunikace – otázka 3	57
Tabulka 4 důležitost komunikace – otázka 4	59
Tabulka 5 přátelský přístup - otázka 5	60
Tabulka 6 důvěra v pracovníky – otázka 6	61
Tabulka 7 ochota pracovníků - otázka 7	62
Tabulka 8 důvěra v ostatní - otázka 8	63
Tabulka 9 prostředí a vztahy - otázka 9	65
Tabulka 10 pracovní prostředí - otázka 10	66
Tabulka 11 mezilidské vztahy - otázka 11	67
Tabulka 12 kvalita práce - otázka 12	68
Tabulka 13 kantýna nebo automat - otázka 13	70
Tabulka 14 důležitost prodavačky - otázka 14	71
Tabulka 15 nahrazení prodavačky - otázka 15	72

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den.

Jmenuji se Pavla Jánská, jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia, obor Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a Institutu mezioborových studií v Brně. Součástí mého studia je i vypracování bakalářské práce na téma „**Vliv nepedagogických pracovníků na socializaci studentů střední školy**“. Nedílnou součástí mé práce je i tento dotazník, který by měl zjistit, jak na vás nepedagogičtí pracovníci působí, jak je vnímáte. Dotazník je anonymní a použijte ho pouze za účelem vypracování mé bakalářské práce. Prosím vyplňujte dotazník bez obav, upřímně a sami za sebe. Zvolenou odpověď označte prosím křížkem. Děkuji za váš čas.

Dotazník

1) Jsem:

- Chlapec   Dívka

2) Jsem žákem:

1. ročníku
 2. ročníku
 3. ročníku
 4. ročníku

3) S kterými nepedagogickými pracovníky komunikuješ během dne nejčastěji? Vyber dvě možnosti.

- Uklízečka
 Knihovnice
 Školník
 Kuchař
 Pracovnice kantýny
 Lékař
 Vrátný

4) Je pro tebe četnost kontaktu a komunikace s nepedagogickým pracovníkem důležitá pro získání důvěry v něj (čím větší četnost, tím větší důvěra)?

- Ano
- Ne

5) Dá se říci, že tvůj vztah k nepedagogickým pracovníkům, které jsi vybral v otázce č. 4, je přátelský?

- určitě Ano
- spíše Ano
- spíše Ne
- určitě Ne

6) Důvěřuješ nepedagogickým pracovníkům, s kterými komunikuješ nejčastěji, požádal bys je o radu či pomoc (např. v osobní či školní záležitosti)?

- určitě Ano
- spíše Ano
- spíše Ne
- určitě Ne

7) Myslíš si, že by ti byli ochotni poradit nebo pomoci?

- určitě Ano
- spíše Ano
- spíše Ne
- určitě Ne

8) Důvěřuješ i nepedagogickým pracovníkům, s kterými komunikuješ méně často, požádal bys i je o radu či pomoc (v osobní či školní záležitosti)?

- určitě Ano
- spíše Ano
- spíše Ne
- určitě Ne

9) Co upoutá více tvoji pozornost při komunikaci s nepedagogickým pracovníkem, jeho pracovní prostředí nebo mezilidské vztahy, které na tomto pracovišti vládnou?

- Pracovní prostředí
- Mezilidské vztahy

10) Jak na tebe působí jejich pracovní prostředí? Je udržováno:

- V čistotě a pořádku
- V nečistotě a nepořádku

11) Jak na tebe působí mezilidské vztahy na pracovišti nepedagogických pracovníků? Jsou spíše:

- Přátelské
- Nepřátelské

12) Myslíš si, že svoji práci vykonávají dobře (jsou to lidé na svém místě) nebo jsou v kvalitě jejich práce rezervy?

- Vykonávají dobře
- Jsou zde rezervy

13) Upřednostňuješ nákup drobného zboží raději v kantýně nebo v automatu na jídlo a pití?

- V kantýně
- V automatu na jídlo a pití

14) Je pro tebe prodavačka v kantýně z důvodu možnosti osobního kontaktu a komunikace s ní důležitou součástí školního prostředí?

- určitě Ano
- spíše Ano
- spíše Ne
- určitě Ne

15) Nahradil bys nepedagogického pracovníka na pozici prodavačky v kantýně automatem na jídlo a pití?

Ano

Zdůvodněte

.....
.....
.....

Ne

Zdůvodněte

.....
.....
.....
.....